

6759

ЦЕНТРАЛЬНА
БІБЛІОТЕКА

ПАВЛО НЕЧАЙ

ПОДВІЙНИЙ УДАР

ДЕРЖЛІТВИДАВ

Н 59

Б

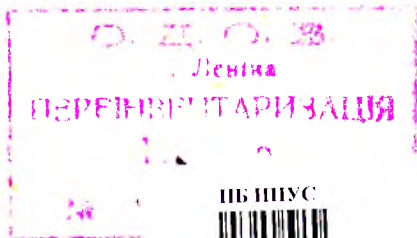
У2
Н59

ПАВЛО НЕЧАЙ

ПОДВІЙНИЙ УДАР

П'ЄСИ

6789 X

ІБНІУС

6759

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО

КИЇВ - 1937

ПОДВІЙНИЙ УДАР

ДРАМАТИЧНА НОВЕЛА НА ОДНУ ДІЮ

ДІЄВІ ОСОБИ

Батист — алькад¹.
Січро — альгвасил².
Тофоль — старий селянин.
Пепета — його дочка.
Сенто — чоловік Пепети
Аніта — 3 — 4 роки } діти Сенто й Пепети.
Кіко — немовля

Дія відбувається напередодні революції 1931 року
в Іспанії, на селі біля м. Валенсії.

¹ Сільський старшина.

² Жандарм.

Невеличка біла хатина під солом'яною покрівлею, з синіми віконницями. Навколо хати — виноградна лоза, кущі герані, троянд, гвоздик, жасмінів та інших квітів. За хатою садок. Перед хатою очеретяний тин, що починається від дверей і йде праворуч і ліворуч. Біля дверей праворуч — перелаз. Біля тину — лавки. Праворуч, оддалік, під інжирним деревом — піч із цегли й глини.

Хатні двері замкнено на великий висячий замок. В дужці замка біліє папірець.

Сонце вже зайшло, але надворі ще видно.

За хати праворуч, поволі, втомлено входить Тофоль. Він старий (70 — 75 р.), згорблений, виснажений, але дебелий; колись був високий і дужий. Одягнений Тофоль у білу полотняну сорочку й такі ж штани, досить густо латані. На голові в нього крислатий старий бриль, на ногах — сірі товсті панчохи і дерев'яні черевики. Загальний вигляд Тофоля втомлений і суворий.

Несе Тофоль: на плечі лопату, в руці лійку.

То ф о л ь (*переступає перелаз, ставить до тину лопату, додолу лійку, виймає з кишені ключ, наміряється відімкнути замок, помічає папірець, бере його, читає півголосом*): „Дядьку Тофоль! Поклади цієї ночі в піч перед хатою ті

сорок дурб¹, що зібрав на сплату завтра панові піврічної оренди за садок. Коли не покладеш цих грошей, то садок твій буде сплюндровано, а хату спалено". (*Мов підтятий, сідає на лаву, застогнавши злякано*). Боже мій!.. Це вже й моя черга настала!.. Як ніч, так і чиясь черга!.. Вони приходять завжди вночі, як ті вовки!.. Боже мій!.. Вони ж знають, що я ось уже п'ятдесят років сплячу оренду панові на різдво й на святого Івана. А завтра ж святого Івана! Боже мій!.. Не покладу грошей у піч,—спалять хату, сплюндрують садок і квітник! А покладу,—де тоді візьму ті сорок дурб, щоб сплатити панові оренду? Вижене пан, одбере садок... (*В одчаї*). Боже мій!.. Діти мої!.. Пропав я!.. Що мені тепер робити?.. (*Сидить, стиснувши голову долонями*).

З лівого боку наближаються Батист і Січро. Батист — гладкий, заможно одягнений, з ціпком; Січро — в жандармській формі, із зброєю: револьвер, гвинтівка, шашка. Наближаючись, весело, жваво про щось розмовляють. Батист часто, голосно, смачно регочеться, Січро послужливо йому підхикує. За кілька кроків од Тофолья зупиняються.

Б а т и с т (*весело до Тофолья*). Здоров був, дядьку Тофоль! Ха-ха-ха-ха!..

С і ч р о. Хі-хі-хі! З добрим вечером, дядьку Тофоль!

Т о ф о л ь (*поважно вставши, поштиво відповідає*). Здорові були й ви, пане алькад, і ви, пане

¹ Дурб — іспанська монета близько двох карбованців.

альгвасил! *(В руці тримає записку, що знайшов на замку).*

Батист. А що то за лист у тебе? Чи не зятвok з Мадріда прислав? Коли в гості приїде? Ото купу грошей привезе з Мадріда!

Тофоль *(поштиво)*. Сентo приїде сьогодні, пане, як завжди... Завтра ж неділя.

Січро. Неділя, ще й свято Івана до того!

Батист. Авжеж — подвійне свято!

Тофоль *(похмуро)*. А так, пане... Подвійне свято: кому свято і в будень, тому взавтра справді подвійне свято! *(Ховає записку за пазуху).*

Батист *(іронічно)*. А ти, дядьку Тофоль, бачу, любиш свого зятька — його лист у пазуху, ближче до серця, ховаєш...

Січро. Бідним нічого більше робити, то вони любляться...

Батист *(глумливо)*. Авжеж... Щоб хоч яkось згаяти час!

Тофоль *(суворо)*. Гріх, пане, сміятися з бідних людей! Всі люди — і багаті й бідні — в пана - бога рівні!

Січро *(глузливо)*. Оце сказав! Мав би пан - бог однаково ставитись і до пана алькада і до якогось там смердючого злидня! Аякже! Чого ти захотів, дядьку Тофоль!

Зза хати праворуч виходить Пепета з Кіко на руках (білий пакуночок) і з Анітою, ведучи ту за руку. Наблизившись до перелазу, стає, вітається,

Пепета. Добрий вечір!.. (Кашляє).

Батист. Здоров, здоров, Пепето! Змарніла щось ти... І кашляєш погано...

Пепета. Життя важке, пане...

Батист (іронічно). Оце сказала — життя важке! Цілий день проводиш у садку, серед квітів, і життя тобі важке?! Серед такої краси?

Тофоль (похмуро). Квіти висмоктують з нас кров, пане!.. То наша кров і здоров'я грають красою в квітах!

Січро (глузливо). Мудро сказав дядько Тофоль!

Батист. А й справді мудро сказав! А я тобі скажу таке, дядьку Тофоль: не квіти висмоктують кров і здоров'я з вас, а твоя ненажерливість! Знаємо таких, як ти, що все прибіднюються та складають купу грошей!

Пепета. Ой, паночку! З чого там ті гроші складати? Самі бачите — садочок наш, мов та хустина кишенькова завбільшки! Тільки й нашого, що тяжка праця щоденна! Оренду панові за садок заплати, за воду заплати, добрив купи, податки заплати!.. Та тільки й нашого, що з голоду недохнемо! Не з добра Сенто пішов до Мадріда на заробітки! Усіх нас наш садок не в силі прогудувати!

Тофоль (суворо). П'ятдесят років я мучу свою латку землі, пане, викохую на ній квіти на продаж, щоб якось прожити! А земля норовиста, мов той кінь упертий, що потребує батога, щоб.

іти вперед! Аж стогне моя земелька, пане, вкри-
ваючись квітами! Та мало в мене її!

Січро (*глузливо*). Так зате ж ви завжди жи-
вете серед квітів, мов великі пани!

Батист. А так, тақ!.. Живете, мов великі пани!
Квіти, то ж краса! Чого ж тобі ще треба, дядьку
Тофоль?

Тофоль (*суворо*). Квіти — краса, кажете, пане?
Аякже! Волів би я, щоб росло їх якнайбільше в
моєму садку! Щоб косити їх, як траву, косою
й возами возити на продаж! Може б тоді й краще
жилося!

Батист. Скупий ти, дядьку Тофоль, ось що!

Тофоль. Не скупий, а бідний, пане!

Батист (*моргнувши до Січро, глузливо*). Ти
бач, як прибіднюється! Я йому вздовж, а він мені
впоперек! Оце розсмішив ти нас, дядьку Тофоль!
Прибіднюйся не прибіднюйся, а гроші в тебе
таки є!

Січро (*переконано*). А є, є! Що й казати!

Батист (*глузливо*). Гляди, дядьку Тофоль,—
заглянуть і до тебе добрі молодці вночі, не по-
вірять тобі, що не маєш грошей!

Пепета (*що весь час мовчала, не наважую-
чись втручатись до розмови чоловіків*). На бід-
них, пане, нападуть з усюди! Коли й так нам
горе, то ще й бандити вчепилися до бідних,—
як ніч, так і обберуть когось або хату спа-
лять! А багатих ще нікого в нашому селі не за-
чепили!

Батист (*хвалькувато*). Хотів би я, щоб бандити до мене прийшли по гроші!

Пепета (*зітхнувши*). До вас, пане, бандити не придуть!

Батист (*іронічно*). А то чому?

Пепета (*заздро*). Бо ви, пане, — багатий! І начальник у селі! Влада! Вас бояться!.. Щастя багатим! Не те, що нам, бідним!

Батист (*повчально*). Не ми з тобою видумали, а бог так постановив, щоб були багаті й бідні!

Січро (*у тон Батистові*). І щоб було начальство!

Батист. А так, так... І щоб начальство було, влада! Все на цьому світі від бога, Пепето!

Пепета (*зітхнувши*). Хто ж його знає...

Батист. Я тобі кажу! Все від бога! І багаті й бідні й начальство!

Пепета (*смутно*). Може...

Батист. Не „може“, а так і є! А почалося це так, слухай... Як прогнав ото бог Адама і Єву з раю, то почали вони землю обробляти, господарство завели... Ну, і дітей, звичайно, наплодили щось десятків зо два. А на таку велику сім'ю одному Адамові важкувато було робити, і жилося їм не з медом... Дітвора обідрана, замурзана... Бо і Єві ж не тільки й діла, що дітям носи втирати!

Пепета (*співчутливо*). Та звісно! Тут двох ніколи порати, а то ж таки двадцяттеро!

Батист. Отож... І от раз бог згадав про

Адама та Єву і переказав архангелом, що скучив за ними й завтра заїде до них у гості. Ну, Адам і Єва, звичайно, дуже зраділи, почувши про це, думають, може бог, нарешті, зласкавиться і знов пустить їх жити до раю! Причепурили свою хату, Єва пошила Адамові з листя нові штани та піджачок і собі нову спідничку й кинулася чепурити дітей. Та тільки встигла причепурити трохи трьох старшеньких своїх хлопців, аж бог уже й „здрасуйте вам у хату“.

Пе п е т а (*співчутливо*). Звісно, хіба ж багато зробиш за день? Те, се, а тут уже й вечір!

Б а т и с т. Отож бо! Я ж і кажу! Бачить таке діло Єва, та, щоб не осоромитися перед богом, загнала решту немитих, обідраних дітей у кошару, щоб пересиділи там, поки бог піде з дому. Ну, подивився бог сюди-туди... „Поганенько,— каже,— живете“. Тут Адам і Єва — бух йому в ноги, дай молити, щоб простив їхній гріх і пустив знов жити до раю! „Ні,— каже на те бог,— я ж все таки бог, і незручно мені брати свої слова назад! Отже, те, що було,— минуло! Те, що я вас прокляв,— так уже й буде! Це одне діло! А друге діло буде таке: коли вже я до вас прийшов у гості, то хочу, щоб ви згадували мене добрим словом!.. А підійдіть но ближче, діти!“— кивнув бог до старшеньких трьох Євиних хлопчиків, що стояли рядочком у кутку в новеньких штанцях та сорочечках, пошитих Євою з листя. Підійшли діти ближче до бога, поставали: один — насупивши брови

й засунувши палець у ніс; другий — з чималою гирлигою в руці, якою любив лупцювати менших братів та сестер; третій — з торбою через плече, в яку складав усе крадене в інших братів та сестер.

Пепета (*зітхнувши*). Діти — скрізь і завжди — діти!

Батист (*повчально*). Слухай но далі! От і каже бог до того, що в носі пальцем колував: „Ти, хлопче, будеш суддею! Судитимеш людей! Вироблятимеш закони для них! І всякий твій присуд буде справедливий, хоч би він більшості людей і не подобався! Така моя воля!“

Пепета. Так воно тепер у нас і є: що суддя присудить, те й буде, хоч би то була кричуща несправедливість!

Січро. На те воля божа!..

Батист. Слухай же далі... „А ти, хлопче, — каже бог до того, що з гирлигою: — ти будеш вояком, отаманом! Водитимеш за собою людей, як череду, що ведуть на заріз... воюватимеш! І народ, побачивши тебе, вкритого кров'ю від убивств, дивитиметься на тебе, як на героя. І якщо ти вбиватимеш — ти будеш герой! А якщо хтось наважиться тебе вбити, той буде злочинець, і твій брат, суддя, засудить його на смерть!“

Пепета. Чистісінько, як у нас тепер!

Січро (*повчально*). Бо так постановив сам бог! А ти б чого хотіла?

Батист. ... Слухайте далі... Третьому Євиному синові бог ось що сказав: „А ти, хлопче, будеш

багачем! Збиратимеш скарби всього світу до своєї торби, де вкравши, де силою відібравши, і всі будуть залежати від твоїх грошей. Все і всіх — і царів, і суддів, і героїв — ти купиш за свої гроші! Така моя воля, і так буде поки світ сонця!" Бачить Єва, як щедро обдарував бог трьох її дітей, та й насмілилася: „Господи боже,— каже,— дякую тобі, що ти так щедро обдарував цих трьох моїх дітей! Алеж це ще не всі мої діти, є в мене їх ще повна кошара — подаруй і тим щонебудь!“ „От тобі й на! — ударив бог руками об поли: — Чого ж ти досі мовчала, що в тебе ще є діти? А я думав, що це всі і все їм оддав! Більше в мене нічого вже доброго немає, а відбирати назад подароване я не можу, бо я ж — бог! Ну, коли вже таке вийшло, — каже бог, — то нехай ті твої діти, Єво, що в кошарі, будуть за слуг першим трьом, нехай їх у всьому слухаються і живуть з їхньої ласки! Як будуть гаразд поводитися, то й їм добре буде. Старші не зобидять їх і не дадуть подохнути їм з голоду! Така моя воля!“

То ф о л ь (що весь час похмуро мовчав, звисивши на груді голову). Байка, пане! (Суворо). Ваша вигадка, пане!

Б а т и с т (глузливо). Яка там вигадка, дядьку Тофоль, коли так і є! Чи, може, скажеш, що інакше?

Т о ф о л ь (докірливо). Краще б ви, пане, про діло подбали, а не вигадки вигадували!

Б а т и с т (іронічно). А про що ти, дядьку Тофоль? Про яке там важливе таке діло?

Січро (*глузливо*). Він знов, мабуть, про те, що він бідний, то чи не дали б ви йому грошей!

Батист (*іронічно*). Якщо ти, справді, кажеш про це, дядьку Тофоль, то годі! Не повірю, що в тебе грошей немає!

Січро. Сам же каже, що земля стогне, а плодить йому квіти!

Батист. А квіти — ті ж гроші!

Тофоль (*суворо*). Я про те, що бандити досі гуляють безкарно в нашому селі! Як ніч, то й пограбують когонебудь в його власній хаті, а то й хату спалять! А ви, влада в селі, нічого не робите, щоб половити тих злодюг!

Батист. А ти що — може, боїшся бандитів, дядьку Тофоль?! У тебе ж, кажеш, немає грошей, то чого ж тобі боятися?!

Тофоль. Чи я боюся, чи ні, — справа інша! А от погано, що ви боїтеся бандитів, пане алькад!

Батист (*глузливо*). Тю на тебе, дядьку Тофоль, що ти верзеш?! Це хто їх боїться, може, я?!

Тофоль (*переконано*). Егеж, ви боїтеся!

Батист (*раптом регочеться*). Ха-ха-ха-ха!..

Січро (*у тон йому*). Хі-хі-хі-хі!..

Тофоль (*уперто*). Егеж!.. Ви, сільська влада, наше начальство, — боїтеся бандитів!

Батист (*іронічно*). А звідки ти знаєш, дядьку Тофоль, що ми боїмося бандитів?!

Тофоль (*уперто*). Не боялися б — давно б їхловили! А то тільки нахваляєтеся на них, а діла немає!

Батист (*ниховито*). Ще не було такого бан- дита, щоб злякав мене — алькада Батиста та його відважного альгвасила — Січро!

Тофоль (*іронічно*). Не хваліться, пане! Най- кращий молодець на все наше село був Гафарро! І він теж нахвалявся, що зловить бандитів, і за- сідав на них цілими ночами з рушницею. Але одного ранку, як вам відомо, знайдено молодця Гафарро з пробитим животом й відтятою голо- вою. І хто це зробив — невідомо!

Січро (*зневажливо*). Пхе!.. Гафарро!.. Теж мені молодець!..

Батист (*глузливо*). Гафарро був великий хвалько, а не молодець, дядку Тофоль! Банди- тів ніхто не подужає, крім мене і Січро! От!

Тофоль (*уперто*). Не вперше ви, пане алькад, нахваляєтеся половити бандитів, а вони собі досі спокійно гуляють! А бідний народ стогне без оборони!

Батист (*глузливо*). Ти чуєш, Січро, він каже, що ми боїмося бандитів! Ха-ха-ха-ха!.. (Іде геть, регочучись, Січро йде за ним, так само глузливо регочучись. Зникають.)

Тофоль і Пепета мовчки **Служба реєстрації повістей** стихає.

Аніта (*до Пепети*). Мамусю!.. Чого так весело сміявся той гладкий пан?

Пепета. Того, що горя не знає, дитинко!

Аніта (*міркуючи*). А наш Кіко, мамусю, теж не знає горя?

1937 р.
17
15

Пепета (*тепло сміючись*). Чого ти, дитино, питаєш про нашого маленького Кіко?

Аніта. Він сьогодні теж весело сміявся! Ще веселіше, як той гладкий пан!

Пепета (*весело*). Коли це було?

Аніта. А в садку... Вдень... Ти полола квіти, а я з Кіко бавилася в холодочку... А він як за-сміється!.. Та сонячного зайчика ручками — хап-хап!

Пепета (*посмутнішала*). Твоя правда, дитино: на цьому світі весело сміються тільки багаті та немовлята! (*Нахиляється над Кіко, обережно цілує його, говорить чуло*). Діти мої!.. (*До Аніти*). Ходи, дитинко, до хати, вечір уже, час спати!

Тофоль одмикає хату, зникає за дверима.

Аніта (*вередливо*). Не хочу спати!.. Хочу татка!.. Ти ж казала, що татко сьогодні в гості до нас приїде з Мадріда!

Пепета. Приїде, приїде, дитинко... Але татко може й запізнитися, а тобі час уже спати... Татко розбудить тебе, коли приїде...

Аніта (*зраділа*). Він мене поцілує, правда, мамусю? А я почую й не буду вже спати! Татко все цілує мене, як приходить уночі! І Кіко! І гостинців приносить...

Пепета (*цілує Аніту*). Татко дуже любить своїх маленьких діток! І дуже радіє, коли почує, що його маленька донечка Аніта слухає свою мамусю...

Аніта. Я буду слухати мамусю... *(Зникають за дверима)*.

Поночіє. Стоять ясні місячні сутінки.

З хати виходить Тофоль.

То ф о л ь *(ставши біля порога, пильно прислухається, вдивляється в сутінки)*. Довго сьогодні немає Сенто з Мадріда... Може, спізнився на поїзд?.. А може, зловили його на поїзді й заарештували, або й скинули на ходу? А може, сам зірвався й потрапив під колеса? *(Важко зітхає, виходить насеред сцени)*. А тут ці бандити... *(Виймає з пазухи записку, розглядає, ховає знов)*. Боже мій!.. Як тяжко жити бідному! П'ятдесят років день-у-день поливав я потом і кров'ю своєю латочку землі, щоб якимось прожити, вигодувати дитинку свою і її дітей. Півроку ось не доїдав сам, не доїдали діти, щоб зібрати ті сорок дурб на сплату оренди ланові... І вони кажуть тепер — поклади ці гроші в піч! А як же тоді далі жити? Боже мій!.. Я — людина смирна... Ніколи ні з ким я не сварився, не ходив по селу п'яний... Одне моє щастя — багато працювати на мою Пепету та двійко її діток! Але коли вже хочуть ті бандити пограбувати мене, — я зумію боронитися!.. Зумію!!! *(Свариться кулаком погрозово)*.

З хати виходить Пепета.

П е п е т а *(ставши поруч Тофоля, насторожено прислухається)*. Довго сьогодні немає Сенто з Мадріда...

То фоль (*похмуро*). Може, вже й не буде...

Пепета (*гірко*). Може, вже й не буде...

(*Раптом скрикує розпачно*). Ох, як тяжко в Іспанії бідному доїхати від Мадріда до Валенсії, щоб хоч раз на тиждень побачити свою жінку та діток! (*Плаче, кашляє*). Квитка не купиш, бо треба було б віддати за залізничний квиток весь тижневий заробіток... Отже, треба щоразу їхати зайцем! А їхати зайцем — це щоразу важити своїм життям... (*Плаче, кашляє*).

То фоль (*суворо*). Не плач — у тебе діти малі! (*Іде до хати*).

Пепета (*утирає сльози*). Правда... В мене малі діти! Я мушу бути здорова й дужа для них. Треба так багато працювати, щоб вчасно сплачувати панові оренду за садок та щоб мати той, хоч сухий, шматочок хліба для себе і для дітей. Може, хоч діти будуть щасливіші, повироставши! Алькад каже, що то сам бог так постановив, щоб одні панували та були щасливі, а інші робили на них та були нещасні! Неправда! Неправда!. Бог не може бути такий несправедливий, якщо він є! Якщо він є!. Хто знає?.. (*Кашляє*). Ох!.. Одно я напевно знаю, що як опаде листя в саду, тоді вже й умру!.. Умру... Кину діточок маленьких. І богові буде байдуже?.. (*В тузі плаче, схилившись на тин*).

Тихо од печі підходить Сенто. Прислухається. Помітивши Пепету, швидко підходить до неї, міцно обіймає, скрикує весело, радісно.

Сенто. Добрий вечір, Пепето!

Пепета (зраділа, кинулась на шию Сенто). Ти прийшов?! Ти прийшов, Сенто?! (Кричить істерично - радісно). Тату!.. Він прийшов, таточку!..

Тофоль швидко виходить з хати, мовчки, міцно обіймає Сенто.

Тофоль. Ти прийшов таки, Сенто? Ми тебе ждали!

Сенто (схвильовано). Я прийшов, батьку! Але де ж мої діточки? Де мої маленькі каченята, Пепето?

Пепета (щасливо). Вони вже сплять, Сенто! Вони чекали тебе весь вечір!

Сенто (щасливо). І маленький Кіко чекав?!

Пепета. І Кіко і Аніта — обоє тебе чекали! Аніта каже: „Татко як прийде, то поцілує мене, і я почую!“

Сенто. А Кіко що каже?

Пепета (весело сміється). О!.. Кіко ж ще не вміє говорити!.. Але він уже все розуміє!.. Перше ніж заснути, він усе махав ручками до дверей та пихкав: „Ту... ту... у-у-у...“ Немов уже розуміє, що ти приїжджаєш додому поїздом!

Сенто (схвильовано). Ох, я так скучив за своїми маленькими діточками! Я хочу їх поцілувати! (Швидко йде до хати).

Пепета (іде за ним, щасливо гукаючи). Сенто!.. Ти ж їх побудиш, Сенто!.. (Обоє зникають у хаті).

Тофоль (стоїть серед двору). Я — тиха, смирна

людина... Я тяжко вимучив за вік свій клапчик землі, щоб добути той шматок хліба для себе і для своїх дітей... Я чую, як земля стогне в моїх руках, мов замучена тварина... І сьогодні вночі вони прийдуть, щоб пограбувати мене?.. Боже мій! Ти ж бачиш, яка я сумирна людина, але я буду боронитися! Боронити своїх дітей! Бо ніхто мене не оборонить, крім мене самого! Алькад і альгвасил — полохливі хвальки, які вміють тільки базкати, а нікого ще досі не захистили від бандитів!

З хати повертаються Сенто і Пенета.

Сенто. Я пожалів їх будити, я лише поцілував їх!

Пенета (*тулиться до Сенто*). Ти сьогодні спізнився, Сенто! Ми думали, що ти вже не прийдеш!

Сенто (*обнявши Пенету*). Ех, Пепето! Ти ж знаєш, як тяжко в Іспанії бідному поцілувати своїх дітей, з якими його розлучає голод!

Пенета (*заклопотано*). Ти втомився, Сенто? Сядь на лавці... Спочинь! (*Сідає з Сенто на лавці*).

Тофоль (*суворо до Пенети*). Сенто, певно, голодний, Пепето!

Пенета (*заклопотано*). А й справді!.. А я так зраділа, що й забула про обід!.. Я зараз!.. Будемо обідати всі тут, надворі!.. Ми чекали тебе, Сенто, і досі не обідали... Я зараз... (*Біжить до хати*).

Сенто (*тихо до Тофоль*). Мені здається, що Пепета ще дужче змарніла, батьку!.. Може б, покликати лікаря?..

Тофоль (*похмуро*). Нащо? Лікарі коштують грошей, а ми ледве стягли сорок дурб на оренду панові... Та й нічого лікарі не допомагають! Тварини менше від людей мудрують і чудово обходяться без лікарів!

Сенто (*обурений*). Ти скупий, батьку, для рідної дитини?!

Тофоль (*гірко*). Я не скупий, я — бідний, Сенто! Та й ти не багатший! Багато заробив за тиждень?

Сенто (*безнадійно махає рукою*). Тільки й мого, що прохарчувався та дурб заощадив для сім'ї...

Тофоль (*зітхає*). То ж то!.. (*Сідає на лаву біля Сенто*). Завтра понесу до Валенсії оренду панові за садок... Сорок дурб!

Сенто. Всі гроші є?..

Тофоль (*гірко*). Аякже?! Ото було б, коли б не всі гроші поніс панові! Миттю викинув би з садка! Тоді — край!

Сенто (*гірко*). Край!.. (*Раптом гнівно*). Але далі так не повинно бути! Людина так довше не може жити!

Тофоль (*іронічно-гірко*). А хіба ми люди? Ми — бідні!

Сенто (*гнівно*). Годі з такою мовою! Ми!.. Саме ми — люди! Ми! Бо ми робимо життя! Я, я

роблю! Ось цими руками! А ви робите квіти! Ти і Пепета! Так, так! З нашої праці живе ледаче пишне панство! Красиві, ситі сеньйори, прибрані нашими квітами! Тими квітами, що всмоктали в себе красу й здоров'я з моєї бідної Пепети! І вони—люди? Бо багаті? А ми—ні? Геть з такою мовою, бо мені вже терпець урвався, батьку!

То ф о л ь (*похмуро-іронічно*). Ну, то й що?.. Що робити?

Сенто. Боронитись треба! Боронити наші людські права!

То ф о л ь. А як?

Сенто (*тихо, погрозово*). Знайдемо раду!

То ф о л ь (*глухо*). А що пани скажуть?

Сенто (*запально*). Що нам пани? Панів тисячі, а нас мільйони! Мільйони таких, як ми!

То ф о л ь (*похмуро-недовірливо сміється*). Ха-ха-ха! Байка! Байка, Сенто!

Сенто (*обурено*). Як то!— „байка“?

То ф о л ь. А так... Сьогодні алькад Батист приходив... Теж байку оповідав... Про те, що нібито так сам бог призначив, щоб були пани й слуги!

Сенто. Не треба нам такого бога!

То ф о л ь (*похмуро*). Найлегше — скинути бога, Сенто! А як скинути панів? Чи, може, самі уступляться?

Сенто (*палко*). Не уступляться по волі,— си-дою проженемо!

То ф'оль. Так... *(Раптом тихо, похмуро сміється)*. Ха-ха-ха!.. Проженемо!.. Легко сказати!.. Ха!.. Байка! *(Іде до хати, зникає)*.

Сенто *(жалкуючи)*. Смішно?! Смійся! Через таких, як ти, і вся біда наша! Все життя тремтить перед паном, щоб не прострочити сплати оренди! Щоб не втратити свого злиденного садка! А що йому дає садок? Трохи більше, ніж нічого! Важку щоденну працю й голод! Голод день-у-день, з року в рік, все життя!

Пепета *(виносить з хати обід у великій мисці і стільчик, на який ставить миску, кладе хліб і ложки, озивається весело)*. Сідай, Сенто, до обіду, ти ж, певно, голодний?

Сенто. Та зранку нічого ще не їв... *(Сідає до обіду, бере ложку)*. А-де ж батько?

Пепета. Батько щось робить у комірчині... *(Гукає)*. Тату, обідати!

То ф'оль *(виходить з хати з рушницею в руках. Рушниця стара, прадідівська, довга, іржава; озивається)*. Іду, іду!..

Пепета *(здивовано)*. Тату?! Що трапилось?! Для чого ти витяг з комірчини цю рушницю?! Ти ж ніколи ще не брав її в руки!

То ф'оль *(іронічно сміється)*. Ха-ха!.. А це я з Сенто піду на панів! *(Час од часу сміється, пораючись біля рушниці. Почистивши рушницю, То ф'оль набиває її)*.

Пепета *(до Сенто)*. Обідай, Сенто, та розкажи, як ти сьогодні доїхав?

Сенто (*сміється*). Як завжди!

Пепета. І нічого не трапилось у дорозі?

Сенто. Особливого нічого... Хібащо впав на ходу з вагона і думав, що на цей раз помру! Глянь! (*Показує великий кривавий шрам на лобі, що був схований під чубом*).

Пепета (*злякано обіймає Сенто за голову, тисне до грудей, цілуєчи й плачучи*). Бідний мій Сенто! Благаю тебе — не їдь більше зайцем! Ти ж посиротиш колись діточок і нас з батьком!

Сенто (*безжурно*). Е, Пепето! Колись—це ж не сьогодні! А сьогодні я ж ще з вами!

Пепета. А ти все ж ходи пішки, Сенто! Тоді я напевне знатиму, що ти живий прийдеш додому!

Сенто (*весело*). Е, Пепето! Пішки дуже далеко йти — цілий день і цілу ніч! Я прийду додому без сил, і ніщо мені не буде дома миле! А купити квитка — нема за що! А так, — буде, що буде! (*Киває до Тофоля*). А чого ж батько не обідає?

Пепета (*до Тофоля*). Обідай, тату! Ти ж нічого зранку не їв, чекав Сенто, щоб разом усім пообідати! Кинь свою іржаву залізяку, вона розірветься од першого ж пострілу!

Тофоль (*похмуро сміється, набиваючи рушницю*). Га, га, Пепо! Кажеш, іржава залізяка? Ні, це мій товариш! Мій старий приятель! Ось я його добре наб'ю, як колись набивав, поки ще кулаком убивав молодого бичка! От сюди насиплю пороху! Цілу жменю! А зверху клейтух

з рогожаного мотузка! Так! Добре! Тепер порцію козиннику,— п'ять або шість штук! А на додачу жменю дрібного шроту, тонкого картечу, а на завершення добре прибитого клейтуха! Коли тепер рушницю не розірве від такої смертельної начинки, то буде божа ласка!

Сенто (*не розуміючи*). Чи не думаєш ти, батьку, справді рушати на панів із своєю гарматою?

Тофоль (*іронічно*). А так!.. Не мав би я більше чого робити! Мені вистачає клопоту і в своєму дворі!

Пепета (*тихо до Сенто*). Він боїться бандитів!.. Щоб не прийшли вночі по гроші, що наготував панові на сплату оренди... Турбується ще з дня... Навіть алькадові й альгвасилові докоряв сьогодні за тих бандитів...

Сенто. Я ж дома,— чого йому боятися?!

Тофоль (*похмуро-любовно плеще рукою по рушниці*). Ну, старий приятелю, тобі я добре напакував пузо селітряним пшоном та свинцевим горохом,— спочивай, а я тим часом теж пообідаю! (*Ставить рушницю до стіни, повертається до Сенто та Пенети, бере ложку, починає обідати*). Ну, то розкажи, Сенто, як то ти упав сьогодні під лапи залізній кобилі?

Сенто (*безжурно*). А то, бачиш, батьку, мені сьогодні не щастило з самого початку... Вийшов я, як завжди, далеченько за Мадрид, на поле, щоб скочити на поїзд, коли він наздожене мене.

Сідати на поїзд зайцем найкраще на полі, там ніхто не помітить! Ну, а сьогодні я трохи спізнився, і поїзд наздогнав мене на рівному, а не під горою, де я завжди сідав. Бачу, летить, мов вихор! Страшно скакати на підніжку вагона,— а що, як не потраплю? Страшно!.. Алеж і додому дуже хочеться! Скочив!

Пепета (*тулиться до Сенто*). Бідний мій Сенто!

Сенто (*захоплюючись спогадами*). Скочив!.. І мимо підніжки!.. На щастя, вагон ударив мене в плече, і я не потрапив під колеса!.. Схопився я з землі—пробігає останній вагон... Забувши все, я скочив і мов улип! Добре потрапив на цей раз на підніжку!

Пепета (*тулиться до Сенто, тремтить злякано*). Ой, як же страшно ти скакаєш, Сенто! Я аж похолонула!

Сенто (*весело*). Е, Пепето! Це пусте! Це я вмю! Скочив—і вже! Правда, можна впасти й забитись об камінь або пеньок! Алеж досі зі мною цього ще не траплялося! Сьогодні—це вперше!

Раптом дзвін на сільській дзвіниці починає вибивати дванадцять годин.

То фоль. Настає злодійський час... Північ! Ідть уже, діти, спочивайте, а я ще трохи повартую!

Всі встають, Пепета прибирає до хати посуд.

Сенто *(до Тофоль)*. А може б краще, батьку, всім іти спочивати? Пізно вже! Та й чого там тобі вартувати?

Тофоль. Спочивайте — ви молоді!.. А я старий — мені не спиться!.. *(Бере рушницю, переступає перелаз, зникає в саду за хатою)*.

Пепета *(до Сенто)*. Він боїться за гроші!

Сенто. А... Ну, то ходімо вже спати... Стомився я за сьогодні!

Обнявши Пепету, веде її до хати, зачинає двері.

Пауза.

Тофоль *(насторожено виходить зза хати, ставши за тином, під кущем квітів, прислухається)*. Нікого й нічого не чути... Обійшов садок, виглянув і на шлях — ні душі! Але вони прийдуть! Це вже я знаю! Вони завжди приходять до бідного, мов у власну хату, грабують його, палять хату, убивають його самого, щоб не було свідка... *(Прислухається)*. Вони прийдуть, бо знають, що бідний — полохливий і не буде боронитися! Я — смирна людина, але, боже мій! Я не дам пограбувати мене й моїх дітей! Я буду обороняти їх, як квочка обороняє курчат від яструба! Я маю товариша! *(Тулить рушницю до грудей)*. Я нагодував його подвійним зарядом, і він заgrimить на бандитів, як грім божий! *(Прислухається, схвильовано)*. Вони йдуть!.. Боже мій! Сьогодні хтось із нас умре! *(Присідає за тином, під кущем, поклавши ствол рушниці на тин*

і націлівшись на піч. Обережно підводить над тином голову). Вони шукатимуть грошей у печі... Боже мій! Я тиха, сумирна людина, але вони в печі знайдуть свою смерть! (Присідає. Дві зігнуті постаті в крилатих чорних брилях і чорних плащах, якими затуляють обличчя, з рушницями в руках, сторожко наближаються до хатніх дверей, хвилину прислухаються до хати, швидко кидаються до печі. Один стає на варті, другий до половини залазить у піч, шукає гроші. Перший нетерпляче крутиться біля другого, забігаючи то з одного, то з другого боку).

То фоль (підвівшись над тином, пильно наводить рушницю на піч). Боже мій!.. Я не зможу вбити одним пострілом їх обох, якщо той другий буде так весь час крутитися! Тоді я, моя хата, садок і мої діти пропали! (Розпачливо). Боже мій! Будь добрий до мене бідного хоч раз і постав їх одного проти одного!.. О, вони нарешті стали так, як мені треба! (Другий схиляється над першим). Хай живе справедливість! (Стріляє. Гримить страшний вибух, рушниця вискакує з рук Тофолья, Тофоль падає, двоє біля печі, мов здуті, падають теж один на одного, лежать не рухаючись).

З хати вискакують збентежені Сенто і Пепета. В руках Сенто — сокира, в руках Пепети — ніж.

Пепета (в розпачі). Вони його убили! Вони його убили — нашого батька, Сенто!

Сенто. Тоді нехай уб'ють і мене, або я їх повбиваю! (*Погрозливо вимахує сокирою*). А ну, підходьте, ви! Хоч я і бідний, але я вас уже не боюся, бо мені урвався терпець! Виходьте, я вас повбиваю!

Пепета. Вони втекли, Сенто, і його з собою забрали! Вони відріжуть йому голову, як одрізали були Гафарро! (*Помітила на землі рушницю Тофоль*). О, Сенто! Ось його рушниця! Вони його убили й забрали!

Сенто (*хапає рушницю*). Ні, Пепето! Це він, батько, Тофоль, стріляв! Рушниця, як жар, гаряча! (*Переконано*). Він їх убив, Пепето! Рушниця стрельнула, мов гармата! Од такого пострілу не втікають! Він їх убив, тих бандитів, Пепето, наш старий батько!

Тофоль підводиться над тином.

Тофоль. Я їх убив, Сенто?

Пепета (*радісно*). Він живий, наш старий батько, Сенто!

Тофоль (*упевнено*). Я їх убив, Сенто! Я бачив, як вони обидва впали, мов зрізані подвійним ударом мого старого товариша! Я бачив це, падаючи сам!

Сенто (*збуджено*). Ти їх убив?.. Алеж я їх ніде не бачу! Де вони?

Тофоль. Вони там, біля печі! Ці бандити підкинули мені сьогодні записку з вимогою, щоб я вночі поклав сорок дурб в піч. Вони шукали

сорок дуро́ в печі, і я їх убив там обох одним пострілом!

Сенто (*кидається до печі*). Справді, ти їх убив, батьку! Ось вони лежать обидва! Ой, який страшний удар! Кулі, мов зшили їх обох докупи!

Пепета (*збуджено*). Сенто!.. Глянь їм в обличчя, Сенто! Скажи, хто вони? Вони так довго мучили бідних людей — ці бандити!

Тофоль теж підійшов до печі.

Тофоль. Глянь, Сенто, їм в обличчя! Вони тепер не страшні: я їх убив!

Сенто (*присвічує сірником над забитими, вражено скрикує*). Ей, батьку Тофоль!!! Кого ти вбив?!

Тофоль (*гордо*). Я вбив бандитів, Сенто! Тепер село буде спокійне!

Сенто. Ти вбив... алькада і альгвасила, батьку!!!

Пепета (*розпачливо*). Ти убив владу, батьку Тофоль?!

Тофоль (*приголомшено*). Я вбив алькада й альгвасила! Я вбив владу?! Так вони бандити?! Боже мій?! Я смирна людина, алеж я примушений був оборонятися! І буду оборонятися!!! На смерть!!! (*Погрозливо свариться кулаком*).

Завіса

КВІТИ ЖИТТЯ

КОМЕДІЯ НА ТРИ ДІЇ

ДІЄВІ ОСОБИ

Андрій — тракторист, 20 — 22 років.

Ольга — трактористка, 18 — 20 років.

Вася (Василь Іванович Трутень) — 20 — 22 років.

Таня — 18 — 20 років.

Надя — колгоспниця — 14 — 15 років.

ДІЯ ПЕРША

Кімната Ольги; стіл, стільці, шафа, ліжка, етажерка з книжками, вікно, двоє дверей — надвірні й до кухні.

В кімнаті Ольга та Андрій. Андрій сидить біля стола, читає газету; Ольга стоїть біля етажерки, читає лист. Потім до Андрія.

Ольга. Ти... пам'ятаєш, Андрію, Таню... ту, що була разом з нами позаторік на тракторних курсах?

Андрій (*пригадуючи*). Така сіроока?.. Весела?.. Що з тобою дружила?..

Ольга. Вона.

Андрій. Пам'ятаю...

Ольга. Я одержала сьогодні несподівано від неї листа... Хочеш послухати?

Андрій (*зацікавлено*). Звичайно!

Ольга (*читає*). „Люба Олюсю. Я оце випадково довідалася, де ти тепер працюєш. Більше року минуло, як ми були разом на тракторних курсах в обласному місті. Потім роз'їхалися по своїх МТС, розгубилися. А це прочитала в обласній газеті твій допис та, побачивши під допи-

сом твою адресу, мерщій сіла писати до тебе листа. Так скучила за тобою!..”

Андрій. Хороша, щира дівчина була! Все мріяла про сільськогосподарський інститут... Хотіла вивчитися на агронома...

Ольга. Вона не тільки мріяла про інститут, а й готувалася до нього!

Андрій. Ну, й що ж?

Ольга. Але склалося не так, як бажалося. Слухай далі. *(Читає лист)*. „... Як же ти живеш, Ольго? Одружена? Ні? Бо я встигла вже й заміж вийти. Пам'ятаєш, як я на тракторних курсах зарікалася, що не вийду заміж, поки не закінчу інституту. А приїхала в МТС, і якось вийшло так, що не встигла й оглянутися, як закохалася в одного тракториста й одружилася з ним. Він мене теж нібито покохав, але, коли я завагітніла, заявив, що не хоче мати дітей. Та я не послухалася його, а коли породила свого Юрочку, мій чоловік несподівано десь зник і вже з місяць не озивається...”

Андрій *(обурено)*. Оце то батько! Ну-ну!

Ольга. Порядна людина так не зробила б.

Андрій *(зацікавлено)*. Ну, і що ж Таня?

Ольга *(усміхнувшись вдоволено)*. А Таня молодець! Слухай далі. *(Читає лист)*. „... І вже з місяць не озивається... Боляче мені було спершу, що помилилася, що натрапила на такого, а потім вирішила кинути й думати про нього. Правду кажучи, спільного в нас з ним було дуже мало.

Я думала, що одруження ажніак не заважатиме мені вступити до інституту, та й він, хитрий лис, бив на це, мовляв, він теж готується до інституту. А незабаром після одруження і показав себе, хто він є: побайдикувати, по змозі уникнути будьякої роботи, якомога менше дати і, навпаки, якнайбільше собі урвати, ніяких вищих інтересів,— такий був мій чоловік...“

Андрій. Дивно, як Таня зійшлася з таким? Не розумію.

Ольга. А ти слухай далі — зрозумієш. (*Читає*). „... Правда, був він вродливий,— чи, може, мені таким здався: кароокий, чорнобривий і до того ж веселий, балакучий, співучий,— словом, закрутив мені голову...“

Андрій (*жартома - докірливо*). Ех, ви... за вродливими ганяєтеся.

Ольга (*жартома*). А ти хіба вродливий?

Андрій (*ій у тон*). А хіба ж ні?.. Спробуй знайти другого такого або кращого.

Ольга (*весело*). Кращого? Кращих за тебе багато. От хоч би й Вася...

Андрій (*вражено дивиться на Ольгу*). Он як?.. Вася?.. Ну, що ж... (*Хоче встати*).

Ольга (*швидко підскакує до Андрія ззаду, обнявши за шию, не пускає його встати, говорить тепло*). Вася кращий за тебе... але для мене ти — найкращий! Справа не в одній вроді. (*Міцно тисне Андрієву голову до грудей, швидко поцілувавши Андрія, одбігає до вікна*).

Андрій (схопившись, кидається до Ольги).
Олю...

Ольга (утікаючи поза столом). Не підходь,
не підходь...

Андрій (доганяє). Коли любиш — люби дуже,
а не любиш — не жартуй же. (Догнавши, хапає
Ольгу в обійми, міцно цілує. Ольга поривно обій-
має Андрія за шию, відповідає на поцілунок.
Раптом одскакують одне від одного, ніяково
розходяться).

Ольга (бля вікна, схвильовано). Який сього-
дні хороший, сонячний день... І небо синє, синє...

Андрій (зніяковіло розглядаючи книжки на
етажерці). А так, справді... небо синє... ну, і
що ж... іще пише Таня?..

Ольга (похопившись, жваво). А я й забула про
лист. Слухай. (Читає). „...Першого одержую від-
пустку і їду в гості до батьків у колгосп. По
дорозі заїду на пару днів і до тебе. Буду в тебе,
певно, п'ятого. Цілую. Твоя Таня“. (Кладе лист
на етажерку). А сьогодні ж п'яте... Якщо ду-
має заїхати, то незабаром, певно, буде тут.

Андрій (дивиться на годинник на руці). Пев-
но... бо поїзд уже нашу станцію пройшов.

За вікном чути пісню під акомпанімент гітари. Пісня поволі
наближається, голоснішає.

Ой, не грім то гримить,
Не земля стугонить,
То мій милий - чорнобривий
Так додомоньку спішить.

Ольга (*кидається до вікна*). Це Вася. Чуєш, Андрію? Правда ж, гарно співає?

Андрій (*іронічно*). Гарно співає, та слухати не охота. (*Переглядає на етажерці книжки*).

Вася (*під вікном, жваво грає і співає*).

Чоловік на поріг,
Я вечерю до стола,
Ото любя і весела
Тут розмовонька була.

Ольга (*весело підхоплює дальший куплет*).

Милий мені і о казав,
Як він трактором орав,
А я йому розказала,
Як у ланці працювала.

Андрій (*ображено*). Так он ти яка?.. Вася тобі кращий?.. Вася гарно співає?.. (*Ревниво*). Ну, й милуйся з ним. (*Швидко виходить, грюкнувши дверима*).

Ольга (*здивовано*). Андрію?.. Куди ти?.. (*Кидається до дверей*). Андрію... Пішов?.. (*Ображено*). Невже приревнував? Андрій!

Входить Вася з гітарою.

Вася (*підморгнувши до Ольги*). Не Андрій, а Василь! (*Зальотисто підморгує*). Вася! (*Хвацько смикнувши струни, грає, співає свою пісню далі*).

Повечеряли удвох,—
Ми ще пара молода,
Каже Вася що утрюх
Сқоро сјдем до стола.

Ольга (*стурбовано*). Ти не бачив, де дівся Андрій?

Вася (*кепкуючи*). Гай-гай. Лови вітра в полі! Там Андрія біля г. ражу Надюша виглядає.

Ольга (*насторожено*). То що?

Вася (*іронічно-байдуже*). То нічого... Трактор будуть вивчати... Надя ж хоче стати трактористкою... Уже в колгоспі їй тісно. От Андрій і підучує її. Та ти ж про це сама добре знаєш. (*Глузливо підморгує, смикнувши струни, продовжує пісню далі*).

Чи удвох, чи утрьох,
Життя миле, рідний край,
Я заграю на гітарі,
А ти, мила, заспівай.

Ольга (*невдоволено*). Мені зараз не до пісень. (*Швидко виходить*).

Вася (*кепкуючи*). За Андрієм побігла! Злякалася конкуренції Наді. Нічого. Повернеться. Хороша дівчина. Та і я ж хлопець не поганкуватий. (*Чепуриться біля дзеркала, що стоїть у кутку на столику*).

Входить Ольга.

Ольга (*незадоволено*). А ти ще не пішов?

Вася. А куди мені йти, коли я саме до тебе прийшов? Я ж нікого не навчаю на трактористку.

Ольга. І дуже шкода, що не навчаєш.

Вася (*інтригуючи*). З мене досить і свого клопоту...

Ольга (*здивовано*). Невже і в тебе є якийсь

клопіт? А мені здавалося досі, що крім гітари та байдиків тебе більше ніщо не цікавить.

Вася (*удавано-іронічно*) Гітара? Ха-ха... Гітара — це так... Про людське око... А що в мене тут... (*багатозначно показує пальцем на свій лоб*)... про те один я знаю. І ніхто більше. Ніхто!

Ольга. Для чого ж ти криєшся?

Вася (*удавано-жалкуючи*). Нікому відкрити серце.

Ольга (*іронічно*). Відкрий мені...

Вася. Тобі?.. Тобі я відкрив би своє серце, сказав би свою таємницю... але в тебе вже є Андрій.

Ольга. Андрій — хороший товариш. Від нього нічого критися.

Вася. Мені товариша мало... Мені потрібний ширий друг.

Ольга. А я не годжуся тобі в друзі?..

Вася. Ти?.. Сказати правду, то якраз тебе я і вибрав би собі за друга, коли б...

Ольга (*іронічно*). Коли б що?..

Вася. Коли б ти могла покохати мене.

Ольга (*іронічно*). Чому ні?.. Хіба ж ти поганий? Кароокий, чорнобривий, веселий, співучий, говіркий, — орел.

Вася (*швидко наблизившись до Ольги, зраділо*). Олю...

Ольга (*усміхаючись іронічно*). Що, Васильку?..

Вася (*хвилюючись*). Я... я давно тебе кохаю... (*Наближається*).

Ольга (*відступивши, удавано-недовіжливо*). Ти давно мене кохаєш?.. Як це?.. Ти ж лише два тижні, як в нашій МТС і знаєш мене... Та й я ще не знаю гаразд, хто ти і що ти. Вася — та й усе. А цього мало.

Вася (*палко*). Я тебе кохав уже, ще не бачивши тебе. Ти мені часто снилася... (*Хоче обняти Ольгу*).

Ольга (*одступаючи*). Тільки рукам волі не давай! Чи, може, я тобі й зараз снюся?

Вася (*настирливо наступаючи*). Ти... кохаєш Андрія?

Ольга. А це моя справа.

Вася. Хіба ж я не кращий за Андрія? Я б тебе так кохав, як ніхто.

Ольга (*кепкуючи*). Справді? Кохав би, а зараз не кохаєш?

Вася (*хвилюючись*). Кохаю, Олюсю. (*Намагається знов обняти Ольгу*).

Ольга (*уникаючи його обіймів*). Для чого я тобі?

Вася (*здивовано*). Як, для чого? Будеш мені за дружину. У нас будуть діти, а я дуже люблю дітей. Діти — це ж квіти життя.

Ольга (*зацікавлено*). Справді?.. Ти дуже любиш дітей?

Вася (*удавано-захоплено*). Аж тремчу, як побачу дитину. Я колись украду чужу дитину і всиновлю її.

Ольга (*усміхаючись прихильніше*). Для чого ж

красти? Одружися, матимеш своїх дітей. Хіба мало хороших дівчат? От хоч би й Надя...

Вася (*підступаючи*). Коли ж я кохаю і кохатиму весь вік одну тебе. Які б ми були щасливі з тобою, маючи дітей!

Ольга (*серйозно*). Справді, діти—велике щастя. Але я мрію покищо про інше.

Вася. Я знаю, про що ти мрієш.

Ольга. Справді?

Вася. Ти мрієш про інститут. Ти про це завжди говориш...

Ольга (*іронічно*). А хіба мріяти про інститут—погано?

Вася (*ображено*). Навпаки. Я теж!..

Ольга (*недовіжливо*). Мрієш про інститут?..

Вася (*так само ображено*). Чого ти так дивуєшся?

Ольга. Того, що вперше про це від тебе чую.

Вася. Я, дійсно, про це ще нікому не говорив... Це і є моя таємниця!

Ольга. Дивно, чому мрія про інститут може бути таємницею?..

Вася. Бо це моя найдорожча мрія, і я ховаю її від усіх!

Ольга (*щиро*). Дуже приємно чути це від тебе. Я, правду кажучи, була про тебе гіршої думки.

Вася (*зраділо*). А тепер?..

Ольга. А тепер я тебе починаю поважати.

Вася (*хвилюючись, наближається*). Полюби мене!

Ольга (сміється). Який ти швидкий!
Вася (хвилюючись). Я люблю тебе!
Ольга (сміється). Який ти нудний!
Вася (благально). Олюсю!
Ольга (іронічно). Що, Васильку?
Вася (раптом кидається до Ольги). Олюсю!..
(Міцно обіймає, цілує).

Ольга виривається з обіймів.

Ольга (образено). Що це таке?! Як ти смів?!
Вася (знов збуджено кидається до Ольги).
Я люблю тебе!

Ольга (сполохано). Геть! Не підходь! (Вискакує з кімнати).

Вася (задоволено). Ключуло. Тепер не втече від мене! Побрикається та й перестане (Весело смикає струни на гітарі і, збивши кашкета набік, милується собою в дзеркалі). Орел! (Приграючи, співає).

Повечеряли удвох,
Ми ще пара молода,
Каже Вася, що утрьох,
Скоро сядем до стола.

Виходить.

Пауза

До кімнати вскакує Ольга, замикає за собою двері.

Ольга (кидається до вікна, зачиняє й зазішує завіскою; схвильована). Пішов, чи ні? Який нахаба! (Смикнуло за двері, постукало. Ольга

збентежено). Невже знов повернувся? (*Стукання підсилюється, Ольга обурено*). Ах, ти такий? Гарзд же! (*Рішуче йде до дверей, одмикає, рвучко одчиняє, гнівно*). Чого вам тут треба?!

Входить Таня з дитиною і чемоданом.

Таня (*весело*). Не чого, а кого!

Ольга (*зраділа*). Танюся?! А я думала... Рідна моя! (*Палко обіймає, цілує Таню, заглядає до дитини; тихо*). Спить?

Таня. Спить... Заколихало його на автомобілі... Мене від станції підвіз шофер вашої МТС.

Ольга (*зазирає до дитини*). А гарнесенький який! Дай його сюди, на ліжко... нехай поспить з дороги. (*Кладе дитину на ліжко, кидається знов до Тані*). Роздягайся. (*Допомагає Тані скинути пальто, одбирає чемодан*). А я тебе чекала... Вчора твого листа одержала...

Таня (*схвильовано*). А знаєш, Ольго, я його тількищо зустріла!

Ольга (*здивовано*). Кого — його?!

Таня. Мого чоловіка!.. Він тут!.. У вас!..

Ольга (*вражено*). Твій чоловік?! Тут?! У нас?! Не може цього бути!

Таня. Як же не може бути, коли я його тількищо зустріла! Ішов звідси, здається, од тебе...

Ольга. Од мене?! Твій чоловік?!

Таня. Мій чоловік... Я його відразу пізнала... І сховалася за кущем. Веселий йшов... з гітарою, як завжди...

Ольга (*вражено*). З гітарою?! Вася?!

Таня (*переконано*). Вася!

Ольга (*приголомшено*). Твій чоловік?!

Таня. Мій чоловік... колишній! Після того, що він учинив, я його за свого чоловіка більше не вважаю,—багато честі було б для нього. Але це був він!

Ольга (*міркуючи*). Он воно що...

Таня (*допитливо дивиться на Ольгу*). А ти ніби хвилюєшся чогось?

Ольга. Пробач... алеж він—негідник, твій чоловік!

Таня (*гірко*). Не заперечую. А втім—мені байдуже, чи є він тут, чи немає. Я з ним покінчила і не жалкую. Маю сина, вступаю восени до інституту, вже послала заяву й документи. Передо мною життя, про яке я весь час мріяла!

Ольга (*щиро*). Я за тебе рада! Я з Андрієм теж рушаю восени до інституту. Пам'ятаєш Андрія? Був з нами на тракторних курсах.

Таня (*зраділо*). Звичайно, пам'ятаю. Так ми знов будемо всі вкупі? Це ж чудово, Ольго! (*Усміхаючись, допитливо до Ольги*). Ви що, досі ще не одружилися?

Ольга (*усміхаючись*). Ні... Одкладаємо на потім!

Таня. Ти... його кохаєш, Ольго?

Ольга. Андрій—хороший, щирий товариш.

Таня (*щиро*). Щаслива ти, Ольго! (*Цілує Ольгу*).

Ольга (*тепло*). Бідна моя... Так не пощастило тобі в подружжі.

Таня (*смутно*). Буває... Але я не скаржуся.

Ольга (*серйозно*). Алеж і так лишати цієї справи не можна: в тебе — син! А батько й гадки не має подбати про нього, допомогти тобі.

Таня. Мені не потрібна його допомога. Я заробляю досить, щоб утримувати свою дитину. Без його допомоги!

Ольга. Даремно! Але тепер головне не в допомозі, а в тому, що коли не вжити заходів, то ти будеш не остання жертва його розбещеності.

Таня (*зацікавлено*). А хіба він знов?..

Ольга. Перед твоїм приходом він був тут... У мене... (*вагаючись*) ну, і... домагався мого кохання... Навіть в'яз до мене з поцілунками... Мусила тікати...

Таня (*зневажливо*). Горбатого хіба могила виправить!

Ольга. Я досі вважала його лише за веселого вітрогона. Сьогодні, наодинці зі мною, він показав себе нахабою... А тепер, коли я все вже знаю, — ясно, що він — шкідлива людина! І вважаю, що його треба як слід провчити. Приборкати!

Таня. Я охоче тобі допоможу.

Ольга. Ти мусиш допомогти мені!

Таня. Що ж ти хочеш робити?

Ольга (*міркуючи*). Я ще не знаю, що треба зробити, але у всякому разі треба, щоб усі знали, хто він є... Треба б порадитись з Андрієм...

(Жалкуючи). Але розумієш, що вийшло: Андрій приревнував мене до Васи!

Таня *(жалкуючи)*. Цього ще не вистачало!

Ольга *(дивуючись)*. Цього ще ніколи не бувало! Це вперше. А, власне кажучи, я сама й винна: коли прийшов сюди сьогодні Вася, я почала була з ним жартувати... Андрій образився і побіг з кімнати. Я жартувала з Васею так собі, Андрій же приревнував!

Таня. Ну, що ж, піди до нього, з'ясуй усе. Андрій зрозуміє!

Ольга *(весело)*. Та доведеться йти! Намну добре вуха, щоб не ревнував! *(Іде до дверей)*.

Таня *(усміхаючись)*. Кажуть же, що хто ревнує, той і любить!

Ольга *(у тон Тані)*. Та кажуть... *(Жваво)*. Ну, то піду, пошукаю Андрія... Поговорю з ним про твою справу і приведу сюди. А ти побудь хвилинку сама, я швидко повернуся. Андрій, певно, біля гаражу, це недалеко. *(Виходить)*.

Таня *(дивиться у вікно, услід Ользі)*. А Ольга ще покращала, розквітла. Хороша дівчина! Щаслива буде з Андрієм. Він теж хороший, щирий хлопець. А ревності — дурниці. Помиряться. Яке щастя мати за дружину чоловіка, що однаково з тобою думає, одного з тобою прагне! Недарма кажуть, що рівні на вдачу — міцні на любов. А мій?.. Дурив, підлещувався, підроблявся під мене, поки взяв своє. Тепер шукає іншої, такої ж довірливої, як і я. Щоб і ту обдурити й кинути. Ні, досить!

Правду каже Ольга, що треба приборкати його! (Дивиться у вікно, сполохано). Ой!.. Вася знов сюди йде!?. Знов до Ольги?!. Ах, ти ж!.. чекай же!.. (Схвильовано). Що мені з ним робити? Побачить мене тут, одразу ж утече з МТС... Треба якось його затримати, поки придуть Ольга і Андрій... (Думає, зраділо). Так і зроблю! Побачимо, що він тепер... (Бере з етажерки папірець, швидко пише, записку кладе на столі). А я сховаюся і підслухаю, що він скаже! Тим часом надійдуть Ольга і Андрій і застукають його тут. Дитину, пальто і чемодан треба сховати, щоб не догадався, що тут є хтось чужий... (Бере дитину, пальто і чемодан, швидко вискакує за двері до кухні).

Вася (входить, з порога починає жваво грати й співати свою пісню). „Ой, не грім то гримить“. (Після першого куплету здивовано озиряє кімнату). А де ж Ольга? (Гукає). Ольго... Ти дома? (Здивовано). Немає?.. Де ж вона поділася? (Підходить до стола, помічає записку Тані). Якась записка... (Бере записку, читає). „Любий Васильку, який ти недобрий. Розхвилював мене та й пішов. А я ждала тебе та, не маючи сили довше ждати, вирішила шукати тебе. Я ж тебе люблю, мій чорнобривий, і така щаслива, що й ти мене любиш. Коли прийдеш раніше за мене, то почекай мене. Цілую, цілую, цілую. Твоя Оля“. (Зраділо). Ольга мене любить?.. Це дуже добре. Та й чому ж їй мене не любити? Хіба ж я поганий? (Чепу-

риться біля дзеркала, хвалькувато). Герой! Не-хай пошукає другого такого, як я. (Сміється глузливо). Ха-ха! Андрій теж упадає за Ольгою. Куди йому до мене? (Читає задоволено записку Тані). „... розхвилював мене та й пішов. А я ждала, ждала тебе та, не маючи сили довше ждати, вирішила шукати тебе“... (З притиском). „Я ж тебе люблю, мій чорнобривий, і така щаслива, що й ти мене любиш“. Хе-хе! Вона щаслива. Значить, дуже любитиме. Поживу. А надокучить, можна буде й од неї утекти, як утік від Тані. (Ховає в кишеню записку, весело грає, співає).

Чи удвох, чи утрюх,
Життя миле, рідний край,
Я заграю на гітарі,
А ти, мила, заспівай.

Входить Андрій.

Андрій (допитливо, підозріло дивиться на Васю). Ольга дома?

Вася (кепкуючи). А для чого тобі Ольга?

Андрій (гостро). Треба.

Вася (глузливо). Немає Ольги! І взагалі, я б тобі по-товариському радив обминати тепер Ольгу!

Андрій (здивовано). Чого це?! І яке тобі діло до Ольги?! Що в тебе спільного з нею?!

Вася (глузливо). У мене багато спільного з нею. Вона мене, наприклад, кохає!

Андрій (недовіжливо). Тебе?!

Вася (переможно). Мене!

Андрій (*посмутніло*). Вона тобі сама про це сказала?..

Вася (*переможно, кепкуючи*). Авжеж не я це видумав. Читай, коли не віриш! (*Виймає записку Тані, дає Андрієві*).

Андрій (*хвилюючись, швидко читає записку, говорить гірко*). Вона тебе кохає?.. (*Упускає записку*). Справді... на те виходить... Значить, я вгадав сьогодні, куди вона хилила... (*Ображено*). Ну, що ж!.. (*Швидко виходить*).

Вася (*переможно-глузливо услід Андрієві*). А що? Піймав облизня? Ще й він хотів змагатися зо мною! Хе-хе! Я ж—орел! А він... (*Видивляється в дзеркало, хвалькувато*). Я ж—хлопець хоч куди! (*Дивиться у вікно*). Алеж і, довго чогось немає Ольги, а мені так хочеться її побачити. Тепер уже не брикатиметься. Піду, мабуть, їй назустріч. Щоб думала, що і я її дуже люблю, і через те шукаю її. (*Весело граючи і співаючи виходить*).

Таня (*входить, гнівно*). От мерзота! Ти бач, що задумав? Не діждеш. Але що ж це я наробила? Андрій прочитав мою записку і повірив. Погано. Хоч би швидше Ольга повернулася. (*Помітила долі свою записку*). А це, здається, моя записка... (*Бере*). А моя. Оце наробила.

Входить Надя.

Надя (*привітно усміхається до Тані*). Драстуйте. А де Ольга?

Таня (*привітно*). Драстуйте. Ольга вийшла на хвилинку, зараз повернеться.

Надя. То я зачекаю її... Мені треба щось їй сказати. А ви хто будете?

Таня (*усміхається*). А я подруга Ольги... в гості до неї приїхала. Колись училися разом на тракторних курсах.

Надя (*захоплено*). То ви теж трактористка?

Таня. Трактористка.

Надя. Я теж хочу бути трактористкою... Знаєте, я дуже люблю трактор. Я вже їздила на тракторі, з Ольгою. Ольга теж з нашого колгоспу... Знаєте, коли їдеш на тракторі... я не можу вам сказати, як це... Знаєте, сонце, вітерець повіває, степи широкі, широкі... Здається, кінця-краю їм нема. А трактор — ту-ту-ту, — їде, ту-коче, усе вперед, вперед... Земля розорана — пахне, пахне. Оглянешся, — чорні скиби вилискують за трактором... Ні, я не вмію вам усього переказати... Хочете, я вам краще заспіваю про це?

Таня (*чуло, тепло*). Будь ласка, я сама люблю співати, коли працюю на тракторі.

Надя (*хвилюючись*). Цю пісню я сама склала... Я її дуже люблю.

Таня (*обнявши Надю, щиро*). Яка ви хороша дівчина! Як вас звати?

Надя. Надя. А вас?

Таня. Мене — Таня. Ви колгоспниця?

Надя. Колгоспниця. Тільки мені дуже хочеться бути трактористкою. Я приходжу сюди, щоб на-

вчитися їздити на тракторі. Мене вчить Андрій ...
Тут є такий тракторист. Хороший тракторист.

Таня. Ну, так я слухаю вашу пісню, Надю.

Надя (*зраділо*). Я зараз... Тільки мені трохи чогось соромно... Вперше вас побачила й одразу ж вам наговорила усього.

Таня (*тепло*). У мене є така сестра, як ви... Теж колгоспниця... І теж хоче трактористкою бути.

Надя. В нашому колгоспі теж багато дівчат та хлопців уже вивчилися на трактористів та комбайнерів. Ну, то слухайте, тільки не смійтеся з мене.

Таня (*обнявши Надю, весело, тепло*). А чого б ото я сміялася.

Надя (*хвилюючись, починає співати піднесено*)

Ой, у полі, ой, у полі,
Трактор землю крає,
На тракторі дівчинонька
Бровами моргає.

На тракторі дівчинонька,

Брови, як шнурочок ...

І розлігся скрізь у полі

Її голосочок:

„Згадай, згадай, бідна мати,

Та й тую ж годину,

Як у пана на ланочку

За сніп гнула спину.

Згадай, згадай же ти, мати,

Той тьмарний деньочок,

Як побили ланові

Тебе й твоїх дочок“.

І повіяв вітрець тихий,
Пісня далі летіть...
На тракторі дівчинонька
Радісно сміється.

На тракторі дівчинонька —
Брови, як шнурочок...
Вже ніколи не вернеться
Той тьмарний деньочок.

„Орю, мамо, орю, мамо,
Колективні гони.
Розтяглися скрізь по полю
Та сталінні коні...

Світить сонце, світить сонце,
Жайворінок в'ється...
Як радісно мое, мамо,
Та серденько б'ється“.

Під час виконання пісні зайшла тихо Ольга, стоїть біля порога, усміхаючись.

Таня. Ой, яка ж гарна пісня! І як гарно ви співаєте, Надю!

Ольга. А головне — вона ж сама склала цю пісню. Знай наших!

Таня (*захоплено*). Дуже, дуже гарна ваша пісня, Надю!

Надя (*жваво*). То ми раз з Ольгою орали трактором... Трактор тукотить, на полі так хороше, і мені так захотілося співати! Так я ото і співала, що в голову збрече!

Ольга. Наша Надя — герой! Трактор скоро краще за мене знатиме! Коли поїду до Інституту, — вона буде на моєму тракторі працювати.

Таня. А там і вона за нами!

Надя. Е, ні! Мені хочеться на літаку літати!
Ольга (обнявши Надю, тепло). Квітко ти наша!
Полетиш, аби хотіла!

Надя (завзято). А хочу! (До Тані). То я вже піду... (Тихо до Ольги). Андрій чогось сьогодні сумний був... Десь пішов на хвилинку, так я — до тебе, сказати тобі про це!

Ольга (теж тихо до Наді). Дякую... А куди пішов, не знаєш?

Надя. Ні... Казав, що скоро вернеться... (Голосно). То будьте! (Іде до дверей).

Таня. Приходьте ще, Надю. Я полюбила вас!

Надя (щиро). І я вас полюбила! Ви така, що я б з вами скільки завгодно розмовляла! Я ще не раз зайду до вас! Я щодня приходжу до МТС вивчати трактор. Будьте, бо мені вже треба йти! Там, певно, Андрій мене давно чекає. А я побігла на хвилинку та й забарилася! (Виходить).

Таня (захоплено). Ця твердо йде своїм шляхом!

Ольга (усміхається). І на літаку літатиме — будь певна. (Жалкуючи, до Тані). На жаль, не знайшла я Андрія. Де він може бути?

Таня (нерішуче). Андрій був тут недавно...

Ольга. Ти з ним розмовляла?

Таня. Ні... Він мене не бачив...

Ольга (здивовано). А де ж ти була?..

Таня (так само нерішуче). Я сховалася... там... (показує на двері до кухні) ...за дверима...

Ольга (здивовано). Сховалася?.. Від Андрія?..

Таня (ніяково). Сховалася від Васі... побачила

у вікно, що йде сюди, і хотіла його вивірити та затримати, поки ти прийдеш з Андрієм... Ну, і... написала йому ось цю записку... (дає записку Ользі)... і поклала її на столі...

Ольга (*швидко, вражено читає записку*). Ну?..

Таня. Ну... Вася прочитав записку... і... словом, він такий самий, як і був.

Ольга. А де ж він дівся?

Таня. Пішов тобі назустріч. Повірив, що записку написала ти. Дуже тут вихвалявся собою і казав, що коли ти йому набриднеш, то й тебе кине, як і мене.

Ольга (*гнівно*). А-а-а... он він який?.. Добре ж!.. Я його провчу. А коли ж Андрій був тут?

Таня. А на той час зайшов сюди й Андрій...

Ольга (*насторожено*). І що?..

Таня. І теж прочитав мою записку... Вася йому показав. Ну, і...

Ольга (*занепокоєно*). Ну, і що?.. Кажі швидше, не муч.

Таня (*винувато*). Ну, і теж повірив, що ти любиш Васю. Дуже образився і побіг.

Ольга (*гірко*). Андрій?.. Повірив?..

Таня (*картаючи себе*). Що я наробила?.. Біжи мерщій! З'ясуй йому все! Заспокій його!

Ольга (*дивуючись*). Андрій повірив? Що я люблю Васю?!

Таня. Повірив, бо любить він тебе. А тут записка... твоя записка!.. Розумієш? Я ж підписалася за тебе! Ну, він і приревнував!

Ольга (*сердито*). Любить, кажеш? Ну, це ми ще побачимо, як він любить, коли так!

Таня (*хвилюючись*). Ольго ... іди ... шукай його! Заспокій! Я винна!

Ольга (*вгелло*). Е, а ти хвилюєшся?! Заспокій?! Оце! Хіба він маленький, щоб забавляти його? (*Рішуче*). Присоромити треба як слід, а не заспокоювати! Щоб не ревнував більше! Чекай мене тут. Я зараз повернуся! (*Швидко виходить*).

Таня (*картаючи себе*). І для чого я написала ту записку?..

Завіса.

ДІЯ ДРУГА

Майланчик перед тракторним гаражем. Просто — передній фасад гаражу: широкі зачинені двері, над дверима велике вікно, можна напис — „Гараж“. (Стіна з фанери; на ній намалювати передній фасад гаражу). Серед майданчика стоїть трактор (бік фанерної моделі трактора). По обидва боки гаражу дерева й кущі.

Зза гаражу швидко виходить Надя.

Надя (*здивовано*). Невже Андрій досі не повернувся?! А я думала, що він уже жде мене, і так бігла! Якби знала, що його немає, була б ще трохи порозмовляла з Танею. Гарна дівчина Таня! От закінчу сьогоднішній урок з Андрієм і знов піду до Тані. Наговорюся з нею! Я її чогось одразу полюбила... (*Зза дерева або зза куща зацікавлено визирає Вася, з гітарою в руках, прислухається*). Таня каже, що моя пісня про трактор гарна! А гарна! Я її так люблю. От! (*Швидко сідає на трактор, бере руль до рук і, натхненно піднісши голову, починає співати свою пісню*). „Ой, у полі, ой, у полі“... (*і далі, можна всю пісню*).

Вася, вийшовши з своєї крівки і наближаючись до трактора, жваво акомпанує Наді на гітарі. Надя, захопившись піснею, не звертає уваги на акомпанімент. Але серед пісні починає насторожено прислухатися, оглядається, бачить Васю).

Надя (*незадоволено*). А я думала, що воно нявчить, мов кіт під дверима! (*Швидко злазить з трактора додолу*).

Вася (*зальотисто підморгує*). А ти нічошенько співаєш під акомпанімент моєї гітари!

Надя (*глузливо*). Твоєї гітари? (*Гордо*). Ось акомпанімент до моєї пісні! (*Любовно гладить трактор*). А не твоя гітара.

Вася (*кепкуючи*). Вперше чую, щоб на тракторі акомпанували до пісень!

Надя (*глузливо*). Вперше чуєш? А ще тракторист! І не знає, що трактор — найкращий акомпанімент до пісень!

Вася (*кепкуючи*). Я бачу, що в твоїй голові досі тільки трактори.

Надя (*сердито*). А в твоїй — вітер?

Вася. Чого ж вітер?.. Колись, правда, і я трактором захоплювався... А тепер уже в мене інша мрія!

Надя (*зацікавлено*). Невже і в тебе є мрії?

Вася (*удаваючо-ображено*). А чому б і ні?

Надя (*прихильніше*). А я думала, що в тебе в голові тільки гітара та базікання.

Вася (*багатозначно*). Ти мене ще не знаєш, то й думала...

Надя (*зацікавлено*). Скажи й мені. Скажи!
Ну, хіба тобі шкода?

Вася (*набик, задоволено*). Ключе! Ех, і дівча!
Огонь! (*До Наді, ніби вагаючись*). Я б тобі то сказав... коли б ти нікому не розказала...

Надя (*дивуючись*). А хіба твоя мрія—щось погане?

Вася (*кокетуючи таємницею*). Не погане, а навпаки. Але це моя улюблена мрія, яку я од усіх ховаю в серці!

Надя (*щиро, тепло*). Ти, я бачу, хороший, Василю! Пробач, що я з тебе глузувала. Я ж не знала, що ти такий.

Вася (*набик, задоволено*). Ключе, ключе... (*До Наді, великодушно*). Е, що там про старе згадувать! (*Удавано рішуче*). Ну, тобі вже скажу! Нікому ще не казав, а тобі скажу! (*Набик*). Я знаю, що вона мріє бути льотчиком. На цей гачок і спробую її піймати. (*Таємничо озирється, близько підходить до Наді, говорить півголосом*). Я... мрію стати... льотчиком!

Надя (*скрикує радісно*). Ой!.. Василю!.. і я!

Вася (*набик*). Піймалася! Я так і думав. (*До Наді удавано-натхненно*). Ти ж тільки уяви: летиш, а навколо простір, куди не глянь! А над тобою синє-синє небо... а попереду сонце... а ти летиш і...

Надя (*захоплено перехоплює*) ...і співаєш пісню! Про літак! Пісню, яку сам склав!

Вася (*обережно обіймає Надю лівою рукою за плечі, праву з гітарою простягає вперед*).

... і співаєш пісню! Пісню про літак! Пісню, яку ти сам склав! Співаєш пісню під акомпанімент пропелера!

Надя (захопившись змальованою картиною, не-свідомо прихилиється до грудей Васи, закинувши голову, мрійно дивиться на небо). Ой, Василю!.. Як хороше!

Вася (збуджено скрикує). Красота! (Раптом припадає устами до уст Наді, цілує. Приголом-шена несподіваним закінченням розмови, Надя хвилину стоїть нерухомо в обіймах Васи. Рап-том, рвучким рухом, виривається з його обіймів).

Надя (обурено). Ах, ти ж ... дурисвіт! (Б'є по обличчю Васю, скрикує голосно). Злодій! (Вири-ває гітару з руки розгубленого Васи, замахується нею, щоб ударити його, але Вася встигає одско-чити, тікає поза трактором, Надя гониться за ним).

Вася (набік сполохано). Оце вскочив, мов муха в окріп! Треба тікати, поки ніхто не прибіг на крик!

Що духу кидається в куші ліворуч гаражу.

Надя (завзято женеться за ним, намагаю-чись ударити гітарою, гукає збуджено). Ловіть! Переймайте злодія! (Вася зникає за кущами, Надя говорить, жалкуючи). Утік! (Презирливо). Тьху! Льотчик?! Літун, а не льотчик! (Свариться гітарою). Щастя твоє, що втік! Я б тобі була побила на голові оцю твою бринькалку!

Ізза кущів швидко виходить стурбований Андрій.

Андрій. Це ти кричала, Надю? Що тут скоїлося?

Надя (*збуджена*). Та тут таке скоїлося, що й казати соромно!

Андрій (*стурбовано*). Що саме? Ти така схвильована!

Надя (*сміючись*). Та тут злодій об'явився. А я ловила його... того й схвильована!

Андрій (*занепокоєно*). Злодій?! Може, в гаражі що вкрав?

Надя (*зніяковіло*). Та ні... не в гаражі... в мене вкрав!

Андрій (*здивовано*). У тебе?! Що саме?

Надя (*засоромившись, показує на губи*). Ось... це...

Андрій (*непорозуміло*). Зуби вкрав?!

Надя (*сором'язливо*). Та ні... оце... отут! (*Знов показує пальцем на губи*).

Андрій (*не розуміючи*). Може, язик?!

Надя. Та ні...

Андрій. Ну, то скажеш сама, що в тебе украдено!

Надя. Ой, як мені соромно казати!

Андрій (*невдоволено*). Ну, тоді я нічого не розумію! Ти, мабуть, просто пожартувала, а я подумав, що справді щось серйозне скоїлося. Аж злякався, почувши твій крик!

Надя. Добрі мені жарти! (*Рішуче*). Ну, й скажу: Вася вкрав у мене аж три поцілунки. От! Смійся, коли хочеш! (*Зніяковіло одвертається*).

Андрій (*не розуміючи*). Вася вкрав у тебе аж три поцілунки?! Як це?!

Надя (*сердито*). Як, як! Ну, поцілував тричі!

Андрій (*усміхається стримано*). І за це — злодій?!

Надя (*сердито*). А злодій!

Андрій (*дивуючись*). Та чого ж злодій?!

Надя. Як чого?! Бо обманом, силою поцілував!

Андрій (*обурено*). Силою, обманом?! Це справа інша! Як це сталося?

Надя (*хвилюючись*). Як?.. Я чекала тебе тут, біда трактора, щоб закінчити сьогоднішній урок... Трохи поспівала сама собі... Ну, а він мабуть за кущами стояв і підслухав; потім підійшов до мене з гітарою та давай пригравати до моєї пісні, а потім наговорив мені, що й він хоче бути льотчиком. Ну, я повірила йому і почала розмовляти з ним по-доброму... (*усміхається*)... бо спершу я глузувала з нього, що йому в голові тільки гітара та всякі дурощі. А він раптом ухопив мене і тричі поцілував! (*Гнівно*). От злодій! Щастя його, що втік! (*Свариться гітарою*).

Андрій (*обурено*). Так он він який?..

Надя (*презирливо*). А ще тракторист!

Швидко підходить Ольга, чує останню фразу Наді.

Ольга (*допитливо до Наді*). Що сталося, Надю? (*Підозріло дивиться на Андрія*). Чого ти така схвильована?

Надя (*сердито*). Я не схвильована, а сердита!

Ольга (*хмурніє, насторожено допитливо дивиться на Андрія*). На кого сердита?

Надя. На Васю! На вашого тракториста!

Ольга (*прояснівши*). На Васю?.. А що він тут накоїв?

Надя. Та от я вже розказувала Андрієві: цілуватися ліз до мене!

Ольга (*знівно*). Падлюка!

Андрій (*іронічно*). Падлюка?! Вася?! Дивно!

Ольга (*іронічно*). А що тебе так дивує?

Андрій (*сердито*). Ти мене дивуєш!

Ольга (*іронічно*). Справді?! Ти мене дужче дивуєш!

Андрій (*іронічно*). Я?! Тебе?!

Ольга (*ображено*). Так! Ти! Мене!

Андрій (*дивуючись*). Чим?!

Ольга (*іронічно*). Не розумієш?

Андрій (*щиро*). Ні!

Ольга (*іронічно*). Хочеш, щоб сказала?

Андрій. Хочу!

Ольга. Прийдеш сьогодні до мене — скажу!
Бо ти, я бачу, дійсно нічого не розумієш!

Андрій (*іронічно*). Можна й прийти...

Ольга. Як звечоріє... Я буду ждати тебе.
Гаразд?

Андрій. Гаразд! (*Пішов*).

Ольга (*до Наді*). То, кажеш, Вася в'яз до тебе з поцілунками? Як це було?

Надя (*сердито*). Як?.. Почав брехати, що нібито і він хоче бути льотчиком. А коли я пові-

рила йому, він раптом тричі поцілував мене. Силою!

Ольга (*презирливо*). Ледащо!

Надя (*гнівно*). Злодій він, а не ледащо!

Ольга. А правда, що злодій. Ти знаєш, хто він такий?

Надя. А лиха його година знає!

Ольга (*жалкуючи*). Чоловік Тані!

Надя (*вражено*). Чоловік Тані?! Вася?!

Ольга (*гнівно*). Чоловік, який утік од неї і од власної дитини!

Надя (*вражено*). Утік од Тані?! Од дитини?! Та я його зараз уб'ю! (*Біжить, погрожуючи гітарою*).

Ольга. Чекай, Надю. І не хвилюйся. Треба спершу подумати, що нам з ним робити?

Надя (*завзято*). Та що там ще думати? Сказати, нехай цю ж мить повертається до Тані! І до дитини! Аліментщик нещасний!

Ольга. Таня не хоче й бачити його.

Надя. То присоромити його як слід. При всіх.

Ольга. Думка підходяща...

Надя. Заманити його хоч би до тебе, а там йому Таня і — „драстуй“! А ми всі теж до кімнати на ту хвилину. І посміємося з нього. От!

Ольга. Правильно. Так і зробимо. Я його зараз найду й умовлю, щоб прийшов сьогодні ввечері до мене...

Вася швидко пробігає зза рогу гаражу, ховається за кущем.

Надя (*помітивши Васю*). Тссс... Вася... за кушем... Мабуть, по гітару прийшов... Знов підслухає все.

Ольга (*тихо*). Це до речі, що він прийшов... Знаєш що?.. Ти йди до мене і підготуй до зустрічі Таню... А я тут поговорю з ним. А гітару дай мені. (*Голосно*). Гаразд. Гітару дай мені, Надю. Я побачу Васю і віддам йому. (*Бере в Наді гітару*).

Надя (*теж голосно*). Ну, то бувай, Ольго. Мені вже час додому. (*Виходить*).

Ольга сама. Оглядає гітару, ніби дуже нею зацікавлена, пробує струни, ніби підбираючи якусь мелодію.

Вася тихо виходить зза куща, прибирає хвацького вигляду, збиває картуза набік, підходить до Ольги.

Ольга (*удає сполохану*). Ой!.. (*Удавано-зраділо*). Це ти, Васильку? А я аж злякалася, думала, хто воно?

Вася (*кепкуючи*). Граєш?..

Ольга (*ніби засоромлено*). Пробую... Це Надя передала тобі твою гітару,— каже, що ти забув її тут. А вона поспішала додому і не мала часу сама занести тобі... (*Бринькає на гітарі*).

Вася (*набік, задоволено*). Значить, Надя нічого не сказала Ользі. Це добре! (*Кепкуючи*). Хіба ж так грають? Ех, ти ж...

Ольга (*весело*). Коли ж я не вмю.

Вася (*хвалькувато*). Давай я тобі заграю. (*Бере гітару*).

Ольга. Я знаю, що ти гарно граєш.

Вася (*зальотисто*). Що тобі заграти?

Ольга. Заграй отієї, що... (*удає засоромлену*) ...сьогодні грав, коли приходив до мене...

Вася (*кепкуючи*). Сподобалася?..

Ольга. Гарна пісня... І ти її гарно співаєш...

Вася (*хвацько смикає струни*). Це можна. (*Підморгнувши зальотисто до Ольги, бере перший акорд, починає співати*).

Ой, не грім то гримить,
Не земля стугонить,
То мій милий - чорнобривий
Так додомоньку спішить ...

(*і далі, можна всю пісню. Виконуючи пісню, Вася вимовно - зальотисто підморгує до Ольги, натякаючи, що пісня говорить нібито про них двох — Василя і Ольгу. Ольга удавано - сором'язливо спускає очі, вдає, що все розуміє і приймає залицяння Васи*).

Ольга (*коли Вася закінчив пісню*). Ой, яка ж гарна пісня.

Вася (*хвалькувато*). Та й я ж не поганий.

Ольга (*удавано - привітно*). Я люблю таких, як ти: веселих та співучих.

Вася (*хвалькувато, задоволено*). Таких, як я?.. А мене...

Ольга (*удавано - засоромлено*). Який бо ти...

Вася (*іронічно - упевнено*). Хіба поганий?

Ольга (*спускає засоромлено очі*). Ні...

Вася (*іронічно*). А чого ж ти брикалася сьогодні?

Ольга (*удавано - засоромлено*). Мені було соромно...

Вася (*кепкуючи*). Чого соромно?

Ольга (*так само*). Бо... ти... одразу... цілуватися...

Вася (*набик, радіючи*). От, дівчина. Ця — не скажена Надя. (*До Ольги*). Ну, то що ж, що цілуватися? Коли любляться, то й цілуються. (*Наближається до Ольги*). А ти ж мене любиш. Я ж знаю! Я вже читав твою записку!

Ольга (*удавано - боязко озираючись*). Васильку... не треба... тут ще хтось побачить.

Вася (*збуджено*). То ходімо до тебе.

Ольга (*удавано - докірливо*). Який бо ти...

Вася (*ще наблизившись до Ольги, переможно*). Який же я?

Ольга (*удавано - сором'язливо, тихо*). Нетерплячий...

Вася (*збуджено*). Бо дуже люблю тебе!

Ольга (*ніби покійно - недовірливо*). Любиш?..

Вася (*хоче обняти Ольгу, хвилюючись*). А люблю... Не так, як Андрій.

Ольга (*удавано - незадоволено*). Що мені Андрій?.. (*Сполохано, бачачи, що Вася все наближається*). Не підходь. Не підходь. (*Уникає обіймів*). Побачать.

Вася (*дуже хвилюючись*). То ходімо до тебе...

Ольга. Не говори... Не говори цього... Який бо ти...

Вася (*нетерпляче*). І чого б ото я соромився? Однак ж поженимося.

Ольга (*удавано - зраділо*). Правда, Васильку?..

Вася. Ну, звичайно. Ой, і заживемо ж удвох! Ти ж розумієш, яке то щастя, коли люблять одно одного і однаково думають. Одного прагнуть! Поженимося, а на осінь — в інститут. А потім — в університет. Далі — в академію.

Ольга (*удавано - захоплено*). Який ти хороший! Я про такого чоловіка давно мріяла. Я не знала, що ти такий.

Вася (*хвалькувато*). О ... ти ще нічого про мене не знаєш. Якби ти могла заглянути мені в душу ... (*Збуджено*). Ходімо швидше до тебе.

Ольга (*удавано - вагаючись*). Коли ж я боюся чогось ...

Вася. Чого?

Ольга (*удавано - смутно*). Може, ти мене тільки дуриш?

Вася (*ображено*). Я — дурю?.. Ну! Я не такий.

Ольга. А може, в тебе вже є десь жінка, діти?

Вася (*регоцеться*). Оце сказала!

Ольга. А хіба ж не буває, що жінку та дітей мають, а до інших залицяються та дурять їх.

Вася. Може, таке й буває, але я не такий. Я люблю тільки одну тебе.

Ольга (*удавано - напівпереконано*). Може ... Я ж не кажу, що ти такий ... я тільки чогось боюся ...

Вася. Не бійся. Поживеші зі мною — побачиш який я.

Ольга (*удавано-переконано*). Я вірю, що ти хороший... бо люблю тебе.

Вася (*нетерпляче*). Ну, то ходімо до тебе!

Ольга (*знову ніби соромиться*). То, може, увечері... прийдеш... щоб ніхто не бачив, що ти до мене приходив.

Вася (*нетерпляче*). Коли ж до вечора довгождати. А мені дуже хочеться зараз тебе поцілувати. (*Намагається знов обняти Ольгу*).

Ольга (*сполохано*). Не підходь! Благаю тебе, почекай до вечора! Бо тут ще хтось побачить... Сміятися будуть! (*Уникає обіймів*).

Вася (*збуджено*). Ну, хоч раз!.. Олюсю!.. (*Кидается до Ольги*).

Ольга (*утікаючи з сцени*). Увечері!.. Приходь!.. Я тебе чекатиму!.. (*Зникає*).

Вася (*сердито*). Утекла?! (*Задоволено*). Ну, нічого! Почекаю до вечора! А там, коли що до чого,—ноги на плечі і драла! Бо хоч любов і хороша штука, алеж ті діти! Зв'яжеш ними собі руки,—тоді вже сиди весь вік біля однієї. А я хочу пожити всмак! Добре зробив, що втік од Тані. Тепер я — вільний козак, вибираю, яку схочу. (*Захоплено*). Ех, і дівчина ж Ольга! А любить мене як! Правда, і Надя не погана, алеж та... кусається! Нічого,—молоде ще, дурне. Їй ще тільки трактори та літаки в голові. Почекаю! А тим часом погуляю з Ольгою. А там якось

і Надю приберу до рук... *(Дивиться на сонце)*.
Вже й вечір близько. Треба йти додому, підго-
туватися: побриюся, поодеколонюся,—це дівчата
теж люблять! *(Іде, потім стає)*. А що, коли б
Таня знайшла мене? Та ще саме тепер?.. Ото
було б! Зіпсувала б мені всю музику. Довелося б
тікати! *(Безжурно)*. Е, де там їй мене знайти?
Де вона, а де я! *(Іде геть, жваво граючи на гі-
тарі і співаючи свою пісню „Ой, не грім то гри-
мить“)*.

Завіса.

ДІЯ ТРЕТЯ

Кімната Ольги. В кімнаті Таня. На ліжку спить її дитина.

Таня (*стоїть біля вікна*). Чогось довго не повертається Ольга. Певно, досі шукає Андрія... (*Дитина прокидається, починає плакати — плач дитини, звичайно, демонструється за сценою. Таня бере дитину на руки, говорить ніжно*). Виспався мій маленький? (*Таня ходить по кімнаті з дитиною на руках, тихо співає колискової*).

Котику сіренький,
Котику біленький,
Котику волохатий,
Не ходи по хаті.

Не ходи по хаті,
Не буди дитяти,
Дитя буде спати,
Котик воркотати.

Ой, на kota воркота,
На дитину дрімота,
А - а, люлі.

(Дивиться на дитину). Заснув знов. Мабуть, так чогось прокинувся... *(Кладе дитину на ліжко, дивиться у вікно)*. О, Надюша знов іде сюди!

Входить Надя.

Надя *(весело)*. А я знов до вас, Таню.

Таня *(привітно)*. Я дуже рада. Заходьте. А Ольги не зустрічали?

Надя. Ольга незабаром прийде... *(Співчутливо до Тані, обнявши ту)*. Я вже все знаю! Мені Ольга вже все розповіла про вас і про вашого чоловіка. Як мені вас шкода! *(Щиро обіймає Таню)*. Таке вам горе!

Таня *(усміхаючись тепло до Наді)*. Не дуже й велике горе, Надюсю. Що ж... бувають помилки. ¶

Надя *(завзято)*. А ви знаєте?.. Я б його вбила!

Таня *(весело сміється)*. Кого?!

Надя *(сердито)*. Та Васю ж. Вашого чоловіка!

Таня *(сміється)*. Та за що ж, Надю?

Надя *(гнівно)*. Як то—за що? За все! Це така людина, що й... *(Презирливо крутить головою, хвилюючись)*. Ви знаєте, Таню, що оце недавно було?.. Вася мене аж тричі поцілував! Силою! Ну, подумайте, який він...

Таня *(дуже здивовано)*. Та що ви кажете?

Надя *(хвилюючись)*. Я ж вам і кажу... Як пішла я ото од вас до трактора, то Андрія ще там не було. Приходить Вася і давай свої брехні розводити передо мною... а потім—хоп! і аж

тричі поцілував мене. Ну, щастя його, що втік! Я б його була поцілувала гітарою по голові. Коли ж і швидкий, не догнала. А він і гітару свою в мене забув, утікаючи.

Таня (*обурено*). Це вже я не знаю, що таке! Що це за людина!

Надя (*схвильовано*). Ну, подумайте, який він! Ви така гарна людина, а він отакий?

Таня (*рішуче*). Треба з ним щось робити!

Надя (*жваво*). Ми з Ольгою вирішили провчити його. Як слід присоромити! Він сюди прийде.

Таня. Прийде?

Надя (*завзято*). Егеж!.. Ольга покличе його нібито до себе, бо він же й до Ольги чіпляється... А ви йому назустріч — „здрастуй“! А ми всі на той час у кімнату! Тоді вже не викрутиться. (*Голосна розмова Наді будить дитину. Дитина починає плакати. Надя збентежена*). Ой! Це ж я розбудила вам дитину. Дайте я забавлю. (*Бере дитину на руки, говорить ніжно*). Квіточка моя маленька. А-а-а... Як її звать?

Таня. Юрочка...

Надя. Юрочка?.. Маленький. Ну, не плач, не плач... (*Заколює дитину на руках, тихо наспівуючи колискову*):

Ой, ходить сон коло вікон, (2)

А дрімота коло плота.

Питається сон дрімоти: (2)

„А де будем ночувати?“

Де хатонька теплесенька, (2)
Де дитина малесенька,
Там ми будем ночувати, (2)
Дитиночку колихати*.

(Дитина стихає). Заснув!

Таня. Покладіть його, Надюсю, на ліжку, нехай ще трохи поспить. Він з дороги чогось сьогодні часто прокидається.

Надя (навипиньки йде з дитиною до ліжка, кладе, жартома свариться до Тані пальцем).

Тихо... Спить...

Таня (тепло усміхається). Нічого... він не боїться гомону...

Надя (допитливо до Тані). А чим він буде, коли виросте?

Таня (усміхаючись). Людиною.

Надя. Ні, я не про те... Трактористом чи льотчиком?

Таня (обіймає Надю, ласкаво). А це вже він сам вибере, що йому буде до вподоби.

Надя (жваво). А все ж таки нехай буде льотчиком! Я теж — хочу бути льотчиком. Не зараз, а потім. Зараз я хочу бути трактористкою. Я ж вам уже казала!

Таня (поривно цілує Надю). Хороша ви!

Надя. Ви теж хороша! І чого тільки тому Васі ще треба було?

В кімнаті помітно вечоріє. Входить Ольга.

Таня. Ну що, Ольго?

Ольга. Все гаразд!

Надя. Прийде Вася?

Ольга. Певно, скоро прийде. Я з ним говорила... *(Засвічує лампу, засуває завіску на вікні)*.

Таня. А що ж мені тепер робити?

Ольга. Я оце йшла і ось що собі надумала: треба нам спробувати розбудити свідомість Васі, випробувати, що він за людина? Може ж він ще не зовсім зіпсувався. Молодий же ще!..

Надя *(недовірливо)*. Навряд.

Таня *(згодливо)*. Що ж... спробуй.

Ольга. Отже зробимо так: ви посидите тим часом у кухні, а я залишуся тут з твоєю дитиною, Таню. Скажу Васі, що дитина моя і що мене кинув чоловік. Спробую поговорити з ним про негідників чоловіків, які кидають своїх дітей. Може, він згадає про свою дитину, і в нього заговорить сумління. А коли побачу, що нічого не виходить, тоді вийду до кухні, а ти, Таню, переодягнешся в мое вбрання і вийдеш до нього. Поговориш з ним як слід! Потім кликнеш нас, ми всі заїдемо до кімнати і тут накриємо його!

Надя *(застережливо)*. А коли полізе цілуватися, Ольго, гукай на нас. Я його на цей раз поцілую... кочергою!

Ольга *(усміхаючись)*. Не турбуйся. Я і сама зумію захистити себе. Так от... А коли прийде Андрій, то й Андрія присоромимо. Щоб не ревнував! Сказав, що прийде теж.

Таня. Ну, то ходімо до кухні... (Іде).

Надя (ідуци за Танею до кухонних дверей).
Гляди ж, Ольго, коли що — гукай. Бо він такий!
(Таня і Надя виходять у двері до кухні).

Ольга (сама). Треба ж і мені підготуватися...
обдумати, що робити і що казати... (Ходить по
кімнаті задумавшись, у такт своїм думкам
жестикулює руками).

Входить Вася з гітарою.

Вася (промовисто підморгнувши до Ольги,
хвацько смикає струни на гітарі і з першим же
акордом починає співати свою пісню „Ой, не грім
то гримить“).

Ольга (застережливо). Тссс... дитина спить!

Вася (вражено сідає на стілець, що стоїть
біля дверей). Дитина?!. Чия?!.
Ольга. Моя, звичайно...

Вася (розпачно). Ой!..

Ольга (удавано-здивовано). А ти хіба не лю-
биш дітей?.. Ти ж сьогодні казав, що...

Вася (похопившись). Та ні... люблю!

Ольга. А чого ж ти ойкнув?

Вася (удавано-щиро). Од радості, що в тебе
є дитина! А я ж так люблю дітей! (Допитливо
до Ольги). А де ж вона була досі?

Ольга. В колгоспі... У моєї мами...

Вася (здивовано). Чого?

Ольга. Бачиш, Василю... Тепер, коли я вже
знаю, що ти дуже любиш мене, то скажу тобі

всю правду: коли ти до нас приїхав, я тебе одразу покохала... ну, і сховала від тебе дитину, щоб ти... Ну, розумієш, я хотіла, щоб і ти мене покохав. А через дитину ти міг мене і не покохати. Це буває... Деякі чоловіки не люблять чужих дітей... Але, коли ти сказав сьогодні, що дуже любиш дітей і навіть ладний украсти і всиновити чужу дитину,—я дуже зраділа, і коли пішла ото від тебе, від трактора,—миттю збігала в колгосп до матері і забрала дитину додому... Тому то я й прохала тебе, щоб приїшов увечері... щоб устигнути принести додому дитину.

Вася (*набик, розпачливо*). Ой, що ж це я наробив із своїм дурним язиком?! Треба було краще сказати, що я не люблю дітей! Може б, вона і далі ховала цю дитину. Премахнувся! (*До Ольги*). Ну, звичайно, я дуже радий. Дуже радий!

Ольга (*удавано-зраділо*). Може, хочеш глянути на нього? Він дуже схожий на тебе.

Вася (*сполохано*). На мене?! Ні, дякую, нехай краще поспить, бо я так дуже люблю дітей... (*гидливо кривиться, набик*)... що як побачу чиюсь дитину, так у мене аж руки сверблять душити її. Розумієш?.. Можу задушити, — так люблю дітей!

Ольга. А-а-а... То нехай поспить краще. Ще встигнеш навтішатися ним.

Вася (*зацікавлено*). А де ж ти взяла цю дитину?

Ольга. Я була одружена. А чоловік мій не любив дітей і не хотів їх мати від мене. Я його не послухалася. І от... коли дитина народилася, він раптом десь утік від мене...

Вася *(удавано - обурено)*. От негідник!

Ольга. Що ж... бувають і такі. Але тепер я щаслива: ти любиш мене і дітей! *(Гладить Васю по голові)*.

Вася *(скрикує розпачливо)*. Ой! *(Гидливо кривиться)*.

Ольга. Що ти кажеш?

Вася *(удавано - щасливо)*. Та то я кажу: „Ой! Ще й як люблю дітей! Просто душив би їх, коли б можна!“

Ольга *(теж удавано - щасливо)*. Я така рада, Василю. Правда ж, ти б не втік од мене через дітей?

Вася. Я?.. О-о-о! сказала! Щоб я утік?..

Ольга *(так само)*. Я так і знала. Серце мое одразу вгадало, що ти хороший, чесний, порядний.

Вася *(хвалькувато)*. Ти мене ще не знаєш!

Ольга *(переконано)*. Тепер уже знаю, Василю. Всю твою душу знаю!

Вася *(рішуче)*. Олю! Олюсю!.. *(Кидається до Ольги, хоче обняти)*.

Ольга *(уникає обіймів)*. Не треба, Васильку.

Вася *(здивовано)*. Як то — не треба?! Тебе люблю, дитину твою люблю, а ти знов не хочеш, щоб я тебе поцілував?

Ольга (*удавано - засоромлено*). Ой... коли ж мені соромно.

Вася (*сердито*). Доки ти будеш соромитися? Сама ж сказала, щоб прийшов! (*Рішуче кидається до Ольги, силою обіймає, намагається поцілувати*).

Ольга (*уникаючи поцілунків*). А ти... не кинеш мене?..

Вася (*роздратовано*). Та кинь ти, нарешті, свою пісню! Сказав, що не кину, значить, не кину.

Ольга (*одскакує*). Васильку... Дай мені заспокоїтися від мого несподіваного щастя. У мене аж горло пересохло од хвилювання!

Вася (*сердито*). То напийся води, як пересохло!

Ольга. Я зараз! (*Біжить до кухонних дверей*).

Вася (*спантеличено*). Ти куди?!

Ольга. Та нап'юся ж води в кухні!.. Зачекай одну хвилинку!.. я зараз!.. (*Вибігає*).

Вася (*хвилину здивовано - роздратовано дивиться услід Ользі, потім його обличчя прояснюється усмішкою*). Нехай нап'ється! Вона мабуть, таки справді дуже любить мене, коли, в неї аж горло пересихає біля мене. Це добре! Удаватиму, що люблю її дитину, то й Ольга мене дуже любитиме. Правда, вийшло трохи не так, як мені хотілося, але й це нічого! Не вік же мені з нею жити. Погуляю трохи й геть!

(Міркує). Воно можна було б і зараз одкинутися від Ольги... через дитину! Коли ж дуже вже мені подобається Ольга! Доведеться потерпіти цю клятву дитину! (Підходить до дитини). Хе! Квітка життя! А щоб ти здохло! Од свого втік, так чуже скиглитиме день і ніч! (Раптом зраділо б'є себе по лобі). Ой, дурень же я, дурень! І не туди то! Та я ж можу жити з Ольгою по-тайки, приходити до неї лише вночі, як от сьогодні. Так, щоб ніхто не знав і не бачив, а там — фю! (Свистить). Так і зроблю!

Входить Андрій.

Андрій (здивовано). Ти... тут?

Вася (глузливо). А де ж мені більше бути? (Іронічно). А от чого ти прийшов?

Андрій (сердито). Я прийшов до Ольги!

Вася (глузливо). А хіба вона тебе кликала?

Андрій (роздратовано). Звичайно, що кликала!

Вася (глузливо). Кликала, кажеш? А ось ми побачимо, кого вона кликала... (Прислухається, метушливо). Іде! Ховайся мерщій!

Андрій (здивовано). Чого це я буду ховатися?

Вася. А от побачиш. Швидше, швидше! Ось сюди, за шафу. (Пхає Андрія за шафу, той неохоче іде).

Андрій (набик, гнівно). Ось вона яка? По-кликала мене, щоб насміятися з мене? Гарзд! Ще побачимо, хто з кого насміється! (Ховається за шафою).

Входить Таня у вбранні Ольги, на голові в неї хустина, якою вона, ніби соромлячись Васи, весь час затуляє своє обличчя.

Вася (*весело до неї*). Ну що, напилася?

Таня (*тихо, підробляючи голос Ольги*). Напилася...

Вася. Ну, то годі тепер брикатися. Тепер уже хоч уся засохни — я тебе нікуди від себе не пущу. (*Кидається до Тані, владно обіймає, хоче поцілувати*).

Таня (*затуляє обличчя і губи хустиною*). Васильку... зачекай ще трохи. Прошу тебе. Я хочу тобі щось сказати. (*Виринається, одбігає*).

Вася (*кидається до Тані, сердитий*). Ні, тепер вже не втечеш!

Таня (*тікаючи поза столом, удавано-благально*). Василю... Май розум! Я ж хочу, щоб для тебе було краще, а ти...

Вася (*зацікавлено стає*). Як це?

Таня (*по другий бік стола*). Бачиш, Василю... у мене ж — дитина... Ми з тобою одружимося. Тобі доведеться витратитися на мою дитину. А в неї ж є батько, який повинен утримувати свою дитину...

Вася (*насторожено*). Ну?..

Таня. То я хочу, щоб ти допоміг мені розшукати мого бувшого чоловіка — поперше: щоб узяти з ним розлуку, а подруге: щоб він платив аліменти на дитину.

Вася (*задоволено*). О!.. Це ти добре приду-

мала! Це можна. [Це ми через міліцію швидко зробимо! Це ти' правильно .. Таких негідників закон карає як слід! (Виймає з кишені олівець і блокнот). Як його звати, твого літуна?

Таня. Василь...

Вася (насторожено). Василь?..

Таня. Атож... Як і тебе!

Вася (зневажливо). До кого ти мене прирівняла? До якогось... ледаща? Аліментщика? (Записує). А по-батькові?

Таня. Іванович...

Вася (набик, стурбовано). Ой... Знов?.. Я ж теж Іванович! (Пише). Ну, так... Василь Іванович... А прізвіще?..

Таня. Трутень!

Вася (злякано набик). Трутень?.. Та і ж я — Василь Іванович Трутень! Ой, лихо! Невже це про мене? Алеж я не був ніколи чоловіком Ольги!

Таня (удавано-зацікавлено). Ти що, Васильку, може, знаєш цього негідника?

Вася (похопившись). Та ні... Звідки мені знати? Мене, бачиш, здивувало його прізвіще... Таке невідповідне нашій трудовій добі! Це прізвіще само вже говорить, хто він є — твій бувший чоловік! (Записує). Так... Значить, Василь Іванович Трутень... (Удавано-презирливо). І це — радянський громадянин?! (Погрозливо). Ну... Од мене він не втече! О, коли б я його зустрів де-небудь!

Таня (*зацікавлено*). То що б ти йому зробив, Васильку?

Вася (*пиховито*). Плюнув би йому в його безсоромні очі! Бо хіба ж він людина? Хіба ж порядна людина буде втікати від своєї рідної дитини? А крім того, він — набитий дурень, що втік од такої, як ти!

Таня (*удавано-захоплено*). Який ти хороший, Васильку!

Вася (*хвалькувато*). Я ж тобі казав, що ти мене ще не знаєш як слід.

Таня (*іронічно*). Тепер уже напевно знаю!

Вася (*ховає блокнот*). Ну, діла закінчили. Тепер!.. (*Кидається до Тані, хапає її в обійми, зриває з голови хустину*). Тепер, нарешті, ти моя... (*Намагається поцілувати, скрикує вражено*). Таня?! (*Безсило сідає на стілець*).

Таня (*гнівно*). Як бачиш, Василю Івановичу Трутень! Таня. Твоя колишня дружина! А на ліжку — твій син Юрочка!

Вася (*приголомшено*). Юрочка?! Мій син?!.

Таня (*гнівно*). Егеж, син, якого ти не вартий! (*Гукає*). Заходьте, товариші!

До кімнати швидко входять Ольга і Надя, всі оточують Васю.

Надя (*глузливо*). А що?.. Долітався? Ех, ти ж — літун!

Ольга (*презирливо*). Трутень нікчемний!

Вася (*розгублено озираючись*). Товариші!..

Ольга (*гнівно*). Серед нас тобі немає товаришів!

Вася (*благально до Ольги*). Олю... Що ж це таке?!

Ольга (*холодно*). Я тобі не Оля! Обережніше!
Надя (*докірливо*). Безсовісний! Кинути таку жінку, як Таня, кинути рідну дитину?! Дурити дівчат! Злодій ти, і більше нічого!

Вася (*безпорадно до Тані*). Таню!..

Таня (*гнівно*). Соромно! Мені соромно за тебе!

Вася (*падає навколішки перед Танею, благально*). Танюсю!.. Я... я... пробач! Я повернуся до тебе!

Таня (*холодно*). Пізно! Раз обдурив, удруге не обдуриш! Нам з тобою тепер не по шляху. Ти мені непотрібний... такий!

Вася. А наш син?..

Таня (*гнівно*). Не наш, а мій! У мого сина більш немає батька!

Вася (*благально до всіх*). Товариші!.. я... я... виправлюся... Клянуся!

Ольга. Коли це щиро,—ми будемо раді за тебе! Але на слово ми тобі не повіримо! Доведи ділом, що ти справді хочеш виправитися і в першу чергу подбай про свого сина! А не виправишся—пожалієш: тепер за утікання од своїх дітей по голові не гладять! А ми вже про це подбаємо. Удруге не втечеш!

Вася (*безпорадно*). Товариші!.. Вірте!.. Буду платити аліменти!..

Надя (*глузливо*). Ех, ти ж—аліментщик! Посоромився б людей!

Андрій (*виходить зза шафи, говорить ніяково до Ольги*). Ольго... Я прийшов... Ти кликала мене... чогось...

Ольга (*іронічно*). А, і ти тут?.. Чогось, кажеш, кликала тебе? Не чогось, а щоб показати тобі, до кого ти мене приревнував! І не соромно тобі, Андрію?

Андрій (*щиро*). Соромно, Ольго! Пробач!

Ольга (*серйозно*). На цей раз нехай буде так! Але вдруге!.. (*Свариться пальцем до Андрія*)... Вдруге ти вже пробач!

Андрій (*щиро*). Це було вперше і востаннє, Ольго!

Ольга (*весело*). Ну, то нехай буде гречка! Вірю!

Надя (*зраділо до Ольги та Андрія*). Помирилися? Ой, яка ж я рада! Ну, а тепер—пісню! Пісню трактористів! (*Заспіває свою пісню „Ой, у полі, ой, у полі“, всі підхоплюють*).

Вася, підвівшись на рівні ноги, стоїть осторонь, похнюпившись, самотній.

Завіс

Бібліотека
Станіславська

6739

ЗМІСТ

	С ор.
Подвійний удар	5
Квіти життя	33

В. Ф. У

Редактор
Б. Кімелъблат
Техкерівник
С. Білокінъ
Коректор
В. Вороніна

НБ ПНУС

6759

Друкарня ім. М. В. Фрунзе. Харків,
пров. Фрунзе, 6. Уповноважений Го-
ловліту 811. Зам. 616. Тираж 10.000.
2³/₄ друк. арк.

Видання 811. Пап. ф. 71 × 105—41 кг.
1³/₈ пап. арк. В 1 пап. арк. 90.240 літ.
Здано в роботу 5-VIII-37 р. Підписано
до друку 28-IX-37 р.